

Upravništvo: Ljubljana, Pucinijska ulica 5.
Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24
Ispravnost: Ljubljana, Pucinijska ulica 5 — Telefon št. 31-25, 31-26
Podružnica: Novo mesto: Ljubljanska cesta 42
Računi: za Ljubljansko pokrajino pri pokro-
vovnem zavodu št. 17.749, za ostale kraje
Italije Servizi Conti Cori Post. No 11-3118
IZKljučno ZASTOPSTVO za oglašje iz Ki-
talije in inozemstva ima
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

JUTRO

Ishaja vsak dan zvečer ponedeljke
Naročila: mesečno Lr 18,—
za inozemstvo vključno s ponedeljskim Ju-
zom Lr 36.50.

Uredništvo:
Ljubljana, Pucinijska ulica št. 5. — Telefon
št. 31-22, 31-23, 31-24.

Rokopisi se ne vračajo.
CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pub-
blicità di provenienza italiana ed estera:
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO.

Živahni boji prednjih straž sovražnika in zaščitnic obrambe v južni Kalabriji Letalske bombe na nasprotniške ladje — V siciljskih vodah torpediran sovražni parnik

Vrhovno poveljnišvo. — Vojno poročilo št. 1200:

Med počasnim in urejenim umikanjem z obalnega področja južne Kalabrije se vrše živahni boji med sovražnimi prednjimi stražami in zaščitnicami obrambe.

V vodah Sicilije je neko naše letalo torpediralo neko ladjo; nemška letala so odvrгла številne bombe na pristanišče v Bizerti.

Močne množice sovražnih štirimotornih letal so napadle mestno središče v Neaplju in povzročile ogromno škodo, kakor tudi kraje v pokrajini Neapelj in Salerno.

Italijan-ko-nemški lovci so sestrelili tri letala, neko četrti letalo pa je uničilo topništvo nekega konvoja.

General Ambrosio

Italijanski lovci v borbi z letalskimi trdnjavami

Rim, 6. sept. s. Med tem ko se naši hra-
bri napadajo in lovski letalski oddelki na

kalabrijski fronti neprestano zbirajo v borbi proti angloameriškim kopnim silam in dosegajo uspehe navzile znatni premoči sovražnih sil, morajo lovci, ki branijo metropolitansko ozemlje, stalno opravljati težko delo prestregovanja velikih skupin bombnikov v vrsti terorističnih napadov na važna mesta. Včeraj so naši prestregovalci na alarm takoj odleteli, se visoko dvignili ter dosegli eskadre štirimotornih letalskih trdnjav, katere so spremljali lovci za dolge polete tipa »Lithine«. Ostre in silovite borbe so nastale nad Kampanjjo in Lazijem, nekatere v izredni višini, kjer so se nahajale sovražne skupine, da bi se izognile protiletalski in letalski reakciji.

V poteku borbe so naši hrabri lovci sestrelili dve štirimotorne letalske trdnjave in en dvomotorni lovec tipa »Lithine«. Drugi lovec, tudi tipa »Lithine«, je bil verjetno sestreljen. Ponovno je bilo s strojnimi za-
detih 18 štirimotornih bombnikov, 3 lovska letala in 3 letala nedoločene tipa. Navzile silovitosti borbe, so se vsi naši lovci vrnili na svoja oporišča.

Decimiranje ameriške vojne in prevozne mornarice na južnem Pacifiku

Tokio, 6. sept. s. Japonski glavni stan obvešča, da je 40 sovražnih letal napadlo 2. septembra pristanišče Vetrak na Novi Gvineji in v pristanišču se nahajajoče japonske transportne ladje. Japonski lovci in protiletalska obramba so sestrelili 19 napadalnih letal.

Tokio, 6. sept. s. Dobro obveščeni krogi so na podlagi podrobnih poročil iz prve črte naglasili, da so sovražne sile utrpeli hude izgube nad 7.000 mož v operacijah pri Hopoju v odseku otokov Nove Gvineje. Sovražnik je očitno upal, da bo razbil sedanjo mrtvo točko na fronti Nove Gvineje. Sovražni konvoj transportnih ladij so spremljale torpedovke, podmornice in močna skupina lovskih letal. Sovražnik se je pričel izkrcavati za hrbtom japonskih postojank.

Brž ko so sovražniki opazili, so letalske sile vojske in mornarice tesno sodelujoč napadle in bombardirale konvoj ter izkrcavalne ladje in zadale sovražniku hudo škodo.

Istočasno je druga letalska skupina japonske vojske odletela nad morje in presenetila drugi sovražni konvoj, ki je dovažal ojačenja proti Hopoju. V letalskih borbah s sovražnimi lovci so japonski pre-

Epidemija malarije med ameriškim četami

Šanghaj, 6. sept. s. List »Shanghai Times« objavlja podrobnosti o epidemiji malarije, ki pobira izredno mnogo žrtev med ameriškim četami v džunglah Nove Gvineje in na Salomonskih otokih. Malarija je tropična bolezen, ki po priznanju samih Američanov zahteva med ameriškim četami, mi petkrat več žrtev kakor sovražni čete.

Indijska osvobodilna vojska

Šanghaj, 6. sept. s. Na nekem velikem zborovanju Indijcev je polkovnik Loganathan zagotovil v imenu Chandre Boseja, da bo indijska narodna vojska še letos prekorčila mejo Indije, da osvobodi domovino. Izrazil je upanje, da indijske čete v angleški vojski ne bodo streljale na brate in da se tudi čete Cungkanga v Aziji ne bodo upirale osvobodilni vojski.

Polkovnik Loganathan nabira v Šanghaju prostovoljce. Rekel je, da je bilo na Malaji nabranih 20.000, v Birmi 10.000, na Tajskem pa 6.000 prostovoljcev.

Anglosasi in Rusi se ne morejo sporazumeti niti za sestanek zunanjih ministrov

Lizbona, 6. sept. V ameriških političnih krogih govore o tem, da se nadaljujejo napori za ureditve sestanka treh. Ako bi se to ne posrečilo, upajo, da bo Rusija pristala vsaj na to, da se predsednik britanske vlade osebnostno sestane s Stalinom v kakem kraju Srednjega vzhoda. Za sedaj javljajo, da je se ustanovil medzavezniški odbor za proučevanje sredozemskih vprašanj. V tem odboru bodo tudi predstavniki Sovjetske zveze. S tem se uradno priznava moskovski vladni pravica, da se zanima za evropske zadeve, zlasti za zadeve držav Sredozemlja. To priznanje tolmачi splošno kot prvi korak angleške in ameriške vlade na polju političnih koncesij Moskvi. (Ultimate Notizie).

Ankara, 6. sept. s. List »Sonpost« poudarja, da je nastal nenadoma molk o konferenci treh sil in sklepa po tem, da so razgovori med angleškim in ameriškim in sovjetskim poglavarjem nemogoči. Za Rusijo je edino važna stvar ustanovitev druge fronte, vprašanja politične narave pa so zanj drugovrstnega pomena. Za Anglosase pa je druga fronta izključno vojaško vprašanje, ki se o njem ne more razpravljati, ker ga je mogoče uresničiti samo, kadar so za to podane možnosti z vojaškega stališča. Važno vprašanje, ki naj se obravnava, pa je za Anglosase organizacija sveta po vojni. List pravi ob koncu da obstajajo resni razlogi, zaradi katerih se trije še ne morejo v kratkem sestati in se sporazumeti o vprašanjih, o katerih naj se razpravlja.

Bern, 6. sept. s. Listi poročajo iz Washingtona, da se še vedno razpravlja o sestanku med Stalinom, Churchillom in Rooseveltom. Sestanek med zunanjimi ministri je bil že do ločen, toda pojavilo so se razne težkoče glede dnevnega reda. Samo Eden bi bil osebno navzoč na konferenci, dočim bi se Molotov in Hull zadovoljila z namestnikoma.

Churchill sruši ameriško javnost

Buenos Aires, 6. sept. s. Včeraj je univerza v Harwardu podelila častni pravni doktorat angleškemu ministrskemu predsedniku Churchillju. Ob tej priliki je Churchill govoril in rekel med drugim: da bi bil se ne brigal za razvoj sveta. Narod po be se ne brigal za razvoj sveta. Narod postane lahko del skupnosti omikanega sveta samo tedaj, če je združen z njegovimi vprašanji. Narod Zedinjenih držav ne more torej zavrniti svoje svetovne odgovornosti.

Churchill je še dodal: Dosegli smo v našem podvzetju točko, ko ne moremo več

mirovati. Treba je odločiti za svetovno anarhijo ali za svetovni red. V vseh teh preizkušnjah bo naša Amerika v angleškem imperiju dobre tovaršice, ki so z njimi zvezani z jezikom in drugimi vezmi krvi in zgodovine.

Churchill je končno pohvalil delo odbora šefov angleškega in ameriškega glavnega štana in izjavil, da bo ta odbor deloval tudi po vojni, dokler ne bo dosežena svetovna ureditev za ohranitev miru.

Stalin se hoče spraviti z rusko pravoslavno cerkvijo?

Stockholm, 6. sept. Po vesteh, ki jih je objavil londonski radio, so v Moskvi zopet odprli cerkev sv. sinoda. Kmalu nato so baje v vseh ruskih cerkvah opravili slovesne molitve za zmago rdeče armade. Razen tega poročajo, da je Stalin sprejel v navzočnosti Molotova najvišje predstavnike ruske pravoslavne cerkve t. j. metropolitje iz Moskve Leningrada in Kijeva, ki so mu predložili načrt o obnovi sinoda ruske pravoslavne cerkve ter predlog za sklicanje zbora ruskih škofov, ki naj bi izvolili patriarha. Stalin je baje sprejel ta predlog visokih cerkvenih dostojanstvenikov ter jim je obljubil celo pomoč vlade pri tej obnovitvi cerkve.

Pripominjajo, da je kijevski metropolit še nedavno imel važno politično nalogo v komunistični stranki in da je to prvi primer v zgodovini boljševiške revolucije, da je bil duhovnik uradno pripuščan k političnim nalogom. (Ultimate Notizie.)

Potreben je pravični red sveta na novih temeljih

Madrid, 6. sept. s. Tednik »Español« poudarja na začetku petega leta vojne, da bi bilo treba urediti potek konflikta tako, da ne bi vodil do zmagovalstva barbarskih sil, ki jih v konkretnem primeru predstavljajo komunisti. Razumljivo je, pripominja list, da vsaka izmed bojujočih se strank misli na vojno, vendar bi bilo potrebno, da bi vsakdo skrbel tudi za mir, kajti civilizacija ni še povsem izločena s sveta. Če se hoče pripraviti mir, ki naj jutri uresniči pravični državljanski red, ne more za to zadoščati samo orožje uničevanja, temveč bi bilo treba obvladati dogodke in usmeriti dejanja k določenemu cilju, ki naj bi tudi premaganim narodom omogočil, da se rešijo. Izkoristiti je treba izkušnje prejšnje svetovne vojne, da bi se naredi uredili v okviru zanesljivejšega skup-

Neomajni visoki duh Italijanov v tujini

Rim, 6. sept. s. Dve kratki poročili sta javili o dveh znanih darovih na ostalih celinah bivajočih Italijanov za žrtve sovražnih napadov. Če upoštevamo prometne težkoče med Italijo in državami onstran Atlantika, in če upoštevamo, da je večina v teh državah pod režimi, ki so gotovo sovražni Italiji, lahko ta dva primera splošno in trdimo, da je duša italijanskih emigrantov o la takšna, kakršno je domovina občudovala in jo občuduje, duša v važnih urah usode, ko spričo ranjene domovine utihnejo vsi razlogi za spore in se sama pokaže trdna povezanost sinov z veliko domovino. Danes, kakor v preteklih dneh, so nam blizu in so ponosni, da so Italijani. V vseh državah ob Pacifiku in Atlantiku živijo tisoči in milijoni skromnih in delavnih Italijanov, ki dajejo drugim ljudem zaklade svoje delavnosti. Čeprav morajo molčati, delijo z nami našo vero v vstajenje Domovine.

Vzajemnost Madžarov z Italijani

Budimpešta, 7. sept. s. Današnji listi posevčajo mnogo prostora vojaškemu položaju in izražajo čustva bratske vzajemnosti madžarskega naroda italijanskemu prebivalstvu, ki je tako preizkušeno po divjaskih napadih ameriškega letalstva. Dnevnik »Magyarsage« piše: Italijanski narod ve, da brani ta trenutke neodvisnosti in enotnosti svoje domovine. Prebivalstvo, ki trpi zaradi letalskega bombardiranja, stiska zobe in pričakuje nadaljnji razvoj dogodkov v popolnem zaupanju do vladnih činiteljev.

List »Magyar Nemzet« objavlja uvodnik, v katerem poudarja, da daje italijanski narod pred vsem svetom dokaze izredne odgovornosti in resnosti. Strnil se je okrog vladne maršala Badoglie, ki je znala najti stik z množicami. V takšnem položaju lahko Italija navzile težkim okoliščinam gleda z zaupanjem in svojo bodočnost.

Sestanek v Rimu bivajočih kardinalov

Rim, 6. sept. Davi so se znova sestali vsi v Rimu navzoči kardinali pri državnem tajniku. Udeležili so se posveta vsi kardinali, razen kardinala Tedeschinija. Za tajnika je bil msgr. Tardini. Sestanek se je začel ob 10.30 in je trajal par ur. Kakor pri prejšnjih sestankih te vrste, so v Vatikanu tudi glede današnjega kar najbolj rezervirani. Jasno pa je, da je treba te sestanke spraviti v zvezo z vojnim položajem. Na prejšnjem sestanku so položaj smatrali za zelo resen, tako da so se sklenili, da se obrnejo na ves svet s pozivom za molitev. To pot pa je posegla vmes papeževa poslanica po radiu dne 1. septembra, ki je nalezela na ugoden sprejem v svetu. Zelo verjetno je, da so na tem sestanku posvetili prav posebno pozornost položaju Italije in Rima glede na njune posebne odnose s položajem sv. stolice. (Piccolo.)

Obletnica vladanja kralja Mihaela I.

Rim, 6. sept. s. Ob tretji obletnici kraljevanja Mihaela I. je b'la danes v rumunski cerkvi služba božja, katere so se udeležili člani rumunskega poslanstva v Rimu z ministrom Grigoreo na čelu, kakor tudi veliko število članov rumunske kolonije v Rimu.

Nastopna avdiencia rumun- skega poslanika v Nemčiji

Berlin, 7. sept. s. Hitler je sprejel ob navzočnosti zunanjega ministra von Ribbentropa novega rumunskega ministra Joa Georga, ki je Hitlerju izročil svoja poverila pisma in odpoklicna pisma svojega prednika.

Izmišljene vesti o položaju v Bolgariji

Sofija, 6. sept. s. Bolgarska brzjavna agencija objavlja: Nekateri inozemski listi in agencije še naprej razširjajo lažne, gladko izmišljene vesti o vzrokih smrti kralja Borisa, kakor tudi o domnevnih izgredih v Bolgariji. Po objavi smrtne listine pokojnega vladarja in po izjavah predsednika ministrskega sveta Filova o zadnjih dnevih življenja pred boleznijo kralja Borisa, ne more biti več nobene dvoma ne o vzrokih, ne o naravi njegove bolezni in je zdaj nesporno ugotovljeno, da je vladar umrl za posledico tromboze v levi strani čelne votline, torej za boleznijo, ki se, kakor je znano, pojavi bliskovito in skoro vedno s smrtnim izidom.

Glede zatrjevanih nemirov in uporov sta globoka bol vsega naroda in ganljivo slovačstvo, s katerim je vsa država izrazila v zdušju reda in popolne pokojne vlovarju, so vse te manifestacije globoko ganile tudi vse inozemce, ki so jih lahko opazovali, in so najboljši dokaz, kako groteskno, fantastične in umetno razširjene so vse te vesti.

Angleški agenti na Danskem

Stockholm, 6. sept. Diplomatski dopisnik »Observerja« je včeraj objavil zanimivo priznanje, da so se britanski agenti že dlje časa nahajali na Danskem, kjer so organizirali in pripravljali protinemško gibanje. Izjavili so res neko nemirno razpoloženje, ki pa ga je nemška vojaška uprava v kali zadržala z odločnimi ukrepi. (Ultimate Notizie.)

nega življenja in socialnega reda, ki bi bil bolj trden. Razpadanje evropske družbe, ki ga je povzročila prva svetovna vojna, je vodilo narode k dvojnemu nasilju: nasilju razredne borbe na znotraj in nasilju borbe narodov na zunaj. Če nečemo, da bi se ta položaj ponovil, moramo že sedaj misliti na to, da pripravimo pravični red sveta na novih temeljih.

Težki obrambni boji na jugu vzhodne fronte

Na ostalih frontnih odsekih ni bilo pomembnejših dogodkov — Sovjeti so v ponedeljek izgubili 144 tankov in 59 letal — Nad Nemčijo sestreljenih 53 angloameriških bombnikov

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 7. sept. Vrhovno poveljnišvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

Na jugu vzhodne fronte so bile naše čete včeraj v zelo težkih obrambnih bojih proti močnim sovražnim pehotnim in oklopnim silam. Z ostale vzhodne fronte ne javljajo razen krajevnega bojnega delovanja ob kubanskem mestu in na daljnem severu nobenih posebnih dogodkov.

Edinice vojne mornarice so v Finskem zalivu odbile ob vzhodni obali zaliva Luge izkrcavalni poskus sovjetskih napadalnih oddelkov in so pri tem zažgale dve manjši izkrcavalni ladji. V nočnih bojih je bil potopljen en sovražni brzi čoln.

Sovražnik je izgubil včeraj na vzhodni fronti 144 oklopnih vozil in 59 letal. Na Kalabrijskem polotoku so bile naše zaščitne čete samo v majhnem bojnem stiku s sovražnikom. Severno od Palmija je bil odbit britanski napad.

Sovražni bombniški oddelki so prodrli včeraj podnevi, porabljačo nepreznostno ozračja, nad južnozahodno nemško ozemlje. Bili so od lovskih letal in protiletalskega topništva razpršeni in zaradi tega niso prišli do enotnega napada. Več težko poškodovanih sovražnih letal je pristalo

na švicarskem ozemlju. Bombe, ki so bile odvržene na mestu Stuttgart in Strassburg, so povzročile človeške izgube in škodo.

Preteklo noč so napadli britanski bombniki ozemlje Münchena. Tudi ti so bili razpršeni, preden so dosegli cilj. Povzročena je bila škoda v stanovanjskih okrajih in na javnih poslopih mesta ter v nekaj krajih v južni Bavarski. Prebivalstvo je imelo izgube.

Pri včerajšnjih dnevnih in nočnih napadih so uničile protiletalske obrambne sile po dosedanjih nepopolnih podatkih 53 štirimotornih britanskih in sovetoameriških bombnikov.

Oddelki letalstva so preteklo noč uspešno napadli močno zasedena sovražna letalska oporišča na področju Cambridgea. Dve nemški letali pogrešajo.

Finsko vojno poročilo

Helsinki, 6. sept. s. Finsko vojno poročilo javlja: V zapadnem delu Karelijske črte in v kanalu Belega morja so finske čete odbile napad majhnega sovražnega oddelka. Nekaj sovjetskih letal je skušalo preteklo noč napasti zopet Helsinki, toda protiletalska obramba jih je prisilila, da so se vrnili. Ponoči so javili o napadu sovražnih letal v notranjosti države.

Kljub ogromnim žrtvam ljudi in materiala Sovjeti niso dosegli nobenega večjega uspeha

Berlin, 6. sept. Bitka v Rusiji postaja vedno hušja. To se lahko posname iz kratkobesednega včerajšnjega nemškega poročila, predvsem pa iz komentarja, ki ga je snoči razširila uradna agencija. Rusi so vrh v borbi nove sveže sile, zlasti v Donetski kotlini, na zapadu Harkova ter med Brjanskom in Konotopom. Na nekaterih točkah je sovražni pritisk zavzel tako srdito obliko, da se da iz njega sklepati na nov splošni napad na glavne utrdbe nemškega obrambnega sistema.

Številna premoč Rusov je še vedno znatna. Neki vojni poročevalec poroča na primer, da se je na jugu Koropa neki bavarski grenadirski pol moral boriti proti trem pehotnim brigadam in dvema oklopnima polkoma. Na nekem sosednem odseku zapadno od Bjelopolja so Rusi uporabili nič manj kakor 10.000 ljudi. 2000 topov in 150 oklopnih voz, da so zavzeli postojanko, ki sta jo držala le dva motorizirana bataljona.

Proti tej sovražni premoči so nemški vojni poveljstvo lahko vedno računalo s prednostjo, ki jo dajeja nemškim četam njih požrtvovalni duh in nezlomljiva volja do odpora. Ravno zaradi tega je nemška elastična obrambna taktika učinkovita, da Stalin kljub brezobzirnemu žrtvovanju ljudi in materiala ne more uresničiti svojih strateških načrtov. Vsi sovjetski poskusi obkroževanja so se izjalovili in razni klini v nemške črte so se razbili ob trdnih nemških postojankah. Sovražnik se ni na nobeni točki posrečilo, da bi bil obkolil nemške čete v še tako majhnem obsegu.

Dosedaj Rusi niso napravili drugega, kakor da so osvajali ozemlje, ki so ga Nemci po načrtu izpraznjevali. Toda tudi če bi vzeli za čisto resnico vse, kar zatrjujejo moskovska poročila, je jasno razvidno, da so te pridobitve na ozemlju razmeroma skromne, celo zelo skromne pa v primeri z izgubami s katerimi so jih morali Rusi poplačati. Kar so Rusi dosegli v 9 tednih sedanje borbe, je zelo neznatna površina v primeri s tem, kar so divizije v. Bocka zasedle lansko leto.

Nemška letalska izvidniška služba je ugotovila, da je v teku veliko zbiranje sovjetskih čet na srednjem Kavkazu, ne samo ob Kubanu, marveč tudi vzdolž obale Črnega morja od Tuapseja do Batuma. Javljena so tudi podjetja pomorskih sil in verjetno je, da bodo Rusi poskusili napasti Krim. (Il Piccolo.)

Berlin, 6. sept. s. Mednarodna poročevalska služba je izvedela, da so davi v zgodnjih urah sovjetske enote z velikimi silami povzlele poizkus za izkrcanje v Ručiju na vzhodni obali zaliva Luga, ležečega v južnem področju Finskega zaliva. Poizkus se je ponesrečil in sovražnik je utrpel hude izgube zaradi takojšnje in učinkovitega odpora obalnih baterij.

Poraz ameriških bombnikov nad Nemčijo

Berlin, 7. sept. s. Severnoameriške skupine bombnikov, ki so se včeraj zjutraj čez severno Francijo napotile proti jugu Nemčije, so bile, kakor poroča DNB, takoj napadene od jat nemških lovcov, ki so sovražniku preprečile izvršitev napadalnih načrtov. Severnoameriške skupine so bile razpršene in so morale odvračati večino svojih bomb na slepo na kmečke občine v južni Nemčiji. Ameriške izgube so znatne, vendar še niso dokončno ugotovljene.

Anglosaško uničevanje francoskih mest

Pariz, 6. sept. s. Angloameriško letalstvo je zopet napadlo mesta v severni Franciji in bombardiralo zlasti Abbeville, Souai, Valenciennes, Cambrai in Rouen v Normandiji. Bombe so povzročile ogromno gmotno škodo. V Rouenu so bombe opustošile celo stanovanjsko četrt. Bilo je 17 smrtnih žrtev in 50 lahko ranjenih. V vseh ostalih mestih je bilo več desetih mrtvih.

Pariz, 6. sept. s. Mesto Rouen, katerega je ameriško letalstvo bombardiralo že v soboto, so anglo-ameriški bombniki zopet napadli danes zjutraj. Številne skupine letal so letale nad mestom in odvrgle veliko količino rušilnih bomb. Napad je bil skrajno silovit in smatrajo, da je število žrtev zelo visoko.

Smrt češkega znanstvenika

Buenos Aires, 6. sept. s. V Zedinjenih državah je v starosti 74 let umrl znani antropolog dr. Aleš Hrdlička, rojen v Humpolcu na Češkem. Spisal je mnogo znanstvenih del.

Globinsko bomba proti sovražni podzemni

Kronika

Dragocena knjiga

Star gospod je stopil v knjigarno. »V izložitvi imate knjigo o provansalskih trubadurjih, debelo knjigo. Stoji čisto desno, za čudo tik ob nekem detektivskem romanu! Ali lahko to knjigo pogledam?«

»Samo ob sebi umevno, gospod!« je dejal prodajalec uslužno in prinesel knjigo iz izložitve.

»Dali smo jo povsem slučajno zraven detektivskega romana! Gotovo pa ni tega nihče opazil, kajti kdo se neki danes zanima za takšno stare, povzrajane knjige!«

»Da, in to je moja sreča!« je dejal stari gospod. »Kajti jaz sem srečen, da sem to knjigo, ki jo že dolgo iščem, našel! Vedeti morate namreč, da pišem sam razpravo o provansalskih trubadurjih in baš ta knjiga mi bo pri tem zelo v pomoč!«

Med tem ko je tako govoril, je listal po knjigi. Obraz mu je bil zadovoljen. »Da, seveda jo kupim!« Napravil mu je priročen paket. Pridem čez pol ure ponjo, imam še neko pot... Toda nikar mi je ne prodajte! Rajši jo takoj plačam, da ne bo nesreče. Koliko stane?«

»Stopetdeset lir, gospod!«

»Poceni, res poceni! Tu imate tisočak, na žalost nima dromedarskega... Pa da mi knjige po pomoti ne pradedate! Bil bi obupan!... Kakor rečeno, se vsem čez pol ure.«

Le s težavo je prodajalec potlačil nasmešek. Kakšen čudak, ta stari učenjak!

»Nič naj vas ne skrbi, gospod! Lahko mi verjamete, da če prodane knjige ne prodam še enkrat!... Stopetdeset lir in osem sto petdeset lir je tisoč lir — tu, prosim, imate denar... Le mirno opravite svojo pot! Knjigo ste plačali, knjiga je vaša in vas bo počakala, tudi če pridete pozneje nego v pol ure!«

»Prav je tako!« je dejal stari gospod. »Začel sem se na vas, na svidenje v pol ure!... Ah, da ne pozabim: pogledajte prosim v vašo zalogo, da li imate še kakšno delo o provansalskih trubadurjih!«

Nasmehnil se je in je nerodno zaprl vrata za seboj.

Minilo je pol ure, minili sta dve uri. Stari gospod se ni vrnil. Bil je večer in ga še vedno ni bilo po knjigo.

»Da, da, stari učenjak!« si je mislil prodajalec. »Sedaj je knjigo popolnoma pozabil. Begel, ali bo mogel nocoj spat!«

Nenadno se je oglašil šef, ki je pregledoval blaginjo: »Kdo je plačal danes s tisočakom?«

»S tisočakom? Samo stari učenjak!«

»Bankovec je ponarejen!« je dejal šef suho. Prodajalec je prebledel. »Sedaj razumem, zakaj ga ni bilo nazaj! Toda videti je bil tako neobčuden, knjigo je pustil razen tega tu in je kramljal tako ginjaivo, da si bankovca niti nisem ogledal!...«

»Da, da, in sedaj imate osem sto petdeset lir na dolgu in knjigo o trubadurjih lahko postavite spet v izložitvo poleg detektivskega romana — tam je njeno pravo mesto!«

★

* Prihodnja številka »Jutra« bo izšla v četrtek proti večeru.

* Malo filmske statistike. V Italiji je bilo lani predloženih cenzuri 324 filmov v skupni dolžini 698.949 metrov. Od tega je bilo 298 filmov v dolžini 564.909 metrov odobrenih brez sprememb, 10 filmov v 20.779 metri s spremembami, 16 filmov v dolžini 22.661 metrov pa je bilo odklonjenih. Po izvoru je bilo 148 filmov (440.541 metrov) iz Italije, 70 (142.009) iz Nemčije, 30 (61.190) iz Francije, 21 (47.144) iz Amerike, ostali pa iz drugih držav. Med 16 odklonjenimi filmi je bilo 6 ameriških, 5 nemških, 3 italijanskih, 1 francoski, 1 pa iz neke druge države.

* 23 let so ga smatrali za mrtvega, potem pa se je po glasbi z brzojavko. Pred 24 leti se je neki Blagio Colaianni iz okolice Ferrare odpravil po svetu. Takrat mu je bilo 26 let in doma je pustil ženo in dvoje otrok. Žena ni dolgo poizvedovala za njegov dolgi odlošček in je izvedela, da se mudi v Trimestu, kjer se je nastanil z novo življenjsko družico. Pisala mu je in ga prosila, naj se vrne, a zaman. Zapustil je Trieste in potem ni bilo več sledu za njim. Leta 1921 je žena prejela obvestilo, da je mož pred kakim letom umrl. Dvajset let pozneje je uvela predpisani zakoniti postopek, da doseže proglasitev za mrtvega. Predlog je bil objavljen v listih, in ker nihče ni priiglasil prigovora, je letos dne 12. marca sodišče v Ferrari proglasilo Blagio Colaiannija za mrtvega. Pred nekaj dnevi pa je sodišče prejelo brzojavko, v kateri mož sporoča, da je čital razsodbo in da odločno protestira proti njej.

* Nova vrsta umetne krvi. Da kri ni voda, smo rekli včasih, toda za moderni medicinski tehniki tudi proizvajanje umetne krvi je zdaj veliki problem. Zlasti v današnjih časih, ko narod na vseh bojiščih pretaka k krvi, takšne iznajdbe nikakor niso brez pomena. Nedavno je nemška industrija iznašla novo metodo za proizvodnjo krvnega nadomestka, ki s pridom služi v vseh primerih, kjer je pacient izgubil preveč krvi, transfuzije pa zaradi pomanjkanja krvodajalcev ni mogoče izvesti. Nova umetna tekočina ne služi samo za to, da napolni žile, temveč pozvija tudi vse krvni obtok, budi krvne rezerve ter pomaga, da se krvni pritisk in respiracija povrne v normalno stanje. Nova vrsta umetne krvi ima tudi to prednost, da je

tkiva v organizmu ne absorbirajo tako hitro kakor druge nadomestke.

* Vprašanje sindikatov v Franciji. Zadnje dni se v francoski javnosti živahno razpravlja o načinu, kako naj se izvede strokovno organiziranje francoskega delavstva in nameščenstva. V splošnem se pojavljajo tri tendence. Eni predlagajo, naj bi se ustanovilo en sam enoten sindikat z najširšim območjem, drugi so mnenja, naj bi se organiziranje vršilo po strokah, tretji pa zahtevajo pokrajinske sindikate brez razlike strok. Kakor poročajo, uživa zadnji predlog največ simpatij tako med delavci, kakor med delodajalci.

* Vihar nad Venecijo. V noč od nedelje na ponedeljek se je nad Venecijo in nad njenim zalivom razbelsela nevihta, ki jo je spremljalo močno grmenje, bliskanje in pa sunki vetra, ki so dočrpa razburkali morje. Ribiške barke in čolni, ki so se nahajali na odprtem morju, so se morali podivjati v varno zavetje. Mnogo škodo so utrpele zlasti sadni in zelenjavni vrtni po malih otokih, ki so že prej trpeli zaradi dolgotrajne suše. Kronika beleži tudi nesrečo, ki je na vseh prilikah terjala dve človeški življenji. Dva mlada, komaj 18 letna delavca iz okolice sta se bila z barke odpravila da pripeljeta tovor drv domov. Ko je vihar minil, so ju zaman iskali na vse strani. Verjetno je, da je vihar prevrgel njuno barko in sta fanta našla smrt v mrzlih valovih.

* S pritiskom na zvonce pri vratih je povzročil eksplozijo. Iz zapadne Nemčije poročajo o nenavadni nesreči, ki se je primerila nedavno. Nekdo človek je pritisnil na električni zvonec ob vežnih vratih hiše v mestu, pa je nastala strahovita eksplozija, s katero se je porušilo vse poslopje. Stanovalci hiše so bili že nekaj časa odstotni in medtem se je bilo stanovanje napolnilo z gorljivim plinom. Neznatna iskrica, ki je skočila iz električnega voda, ko je mož pritisnil na zvonce, je užgala plin in povzročila katastrofo.

* Bela moka v krstah. Na neki mitnici v predmestju Milana se je ustavil voz, poln mitniških krst. Mitniški organi prvi mah niso opazili ničesar sumljivega na transportu, a ko se je voz premaknil dalje, je eden izmed njih opazil za doberšec sumljivega belega praška na tleh, ki je ostal za njim. Pogledal je in ugotovil, da je bela moka. Mitničarji so skočili za vozom in prijeli vozilnika. Prva krsta, ki so jo odprli, je bila zvrhana bele moke, prav tako vse ostale. Policija je aretirala vozilnika, odprena pa je tudi aretacija pošiljalca in naslovnika.

IZ LJUBLJANE

u— Cela vrsta lepih kmečkih izrekov je spletena okrog pristranskega praznika Malega šmarša. To je praznik zvaljeval za letino, ko je nna mizi pogaja iz rove pšenice, polje novega sadjave, portugalske ali podberne. Po Malem šmaršu remajo noši ljudje v mirnih časih na znamenita božja pota, da se zahvalijo za letino in da se obenem naučijo čudovitih razgledov po prirodi, ki se prav zdaj oblači v svojo na prestopajo oblačilo. Kajpada je Mala gospojnica našemu kmetu važen mejnik tudi v vremenškem pogledu, saj sodi o njej takole: Kakršno vreme na dan Male maše nastane, rado povem še dva mesca ostane. O Mali maši je v glavnem konec čebene paše, ajda mora imeti že črno zrnje. Ksčnja je pri kraju, saj samodni Male maše lah so sušiti na soncu, ledor na no Mali maši kosi, mora črsto sušiti na peči, na lesi ali na vilah. — Po ekotnem deževju imamo spet jasno in sončno vreme. V torek čez dan se je ozračje ogrelo do 24,2 stop. C. večeraj jutraj pa smo zabeležili 12,8 stop. C. Barometer se je povzpel na 765 mm. Jutraj je bila megla, ki pa se je kmalu razkldala, nakar je zasijal jase in sončen dan, kakršnega si vsi želimo tudi za Malo gospojnico.

u— Spremenjene poslovne ure na ambulanca za bolne otroke. Cenjeno občinstvo se obvešča, da so spremenjene uračne ure na ambulanci za bolne otroke na oddelku za zdravstveno zaščito mater, dojenčkov in otrok hig. zavoda (Dečji dom, Lipčeva 3), in posluje ambulanca od 6. septembra dalje dnevno ob delavnikih od 8. do 10.30.

u— Smukec namesto bele moke. Te dni se je v Ljubljani pojavil sumljiv mlad mož, star kakšnih 26 let, naglas pa ga izdaja za Dolenjca. Po hišah je gospodinjam nudil belo moko po črnoberzljanskih cenah. V resnici je našel nekdo žrevec, ki pa se je bridko kesala kupčije. Na vrhu zavitka je bila res tanka plast bele moke, pod njo pa je bil navaden smukec. ki se v zaprtem prostoru razloži edino po malo sumljivemu vonju, drugače pa je podoben beli moki.

Seznam davnih osnov trgovin s sadjem, zelenjavo, deželnimi pridelki na debelo, trgovin z jelcem in repo, trgovin s perutnino, ribami, konji in živino, trgovin z deželnimi pridelki na drobno in s semeni ter mlekarin bodo razmestjeni do 20. t. m. v mestnem odpravnstvu v III. nadstropju magistratne hiše za vodnjakom.

u— Prednaročja za »Radni obzorje« sprejema do 25. septembra. Uprava. Novi tirs. C. 30 lir. Vsebinski: Italijansko-slovensko-angelski razgovori. Svet v številkah. 5000 let v 30 minutah. Razne zanimivosti.

u— Glasbena akademija in srednja glasbena šola. Sprejemni izpiti novih učencev bodo v času od 15. do 25. sept. Prijave za sprejemne izpite sprejema pisarna do 10. t. m. Poučujoče se vsa glasbila in dramska igra. Pouk učencev, ki so bili sprejeti, je brezplačen. Pojasnila pri tajniku zavoda, Gosposka ul. 8.

u— Vpisovanje na solo Glasbene Matice je še vsak dan mogoče, čeprav se je redni pouk že pričel. Poleg klavirja in violine se poučujejo vsi glasbeni instrumenti in predmeti predmeti. Pojasnila daje pisarna Glasbene Matice.

u— Opozorjamo na javni nastop gojenk solopevske šole prof. Milosa Brišnika. Nastopile bodo gojenke: Brišnikova, Tomšičeva, Sadnikova. Podrobni spored javnega nastopa se dobi v Knjižarni Glasbene Matice in velja obenem kot

vstopnica v malo filharmonično dvorano, kjer se vrši nastop v petek, dne 10. t. m. ob 19. uri svečer.

u— Ferski šbor Glasbene Matice bo sprejemal nove članice in člane, dne 1. 2. in 4. oktobra od 6. do 7. ure zvečer na sobi št. 6. Pogoji sprejema: dober, zdrav glas in primerna glasbena izobrazba. — Odbor pevskega zbora Glasbene Matice.

u— Vpisovanje v Enoletni trgovski tečaj s pravico javnosti v Novem mestu se vrši dnevno. Javni nameščenici plačajo polovično šolnino. Sprejemajo se tudi prijave samo za stenografijo ali strojeplaje. Začetek pouka 20. septembra.

u— Izpiti na novomeški gimnaziji. Na realni gimnaziji v Novem mestu se bodo vršili popravni razredni izpiti od 10. do 14. septembra, nižji tečajni izpiti od 15. do 21. septembra, višji tečajni izpiti od 22. do 26. septembra, privatni izpiti in izpiti po § 52. od 10. do 15. sept., sprejemni izpiti za vpis v I. razred 28. in 29. sept. Podrobni raspored je objavljen v gimnazijskem poslopiju.

u— Premog in drva pri trdnici »Gorivo«. Karlovca 8. Telefon 34-57. Lastnik Ljudež Jeranec ml.

u— »Islandski ribiči« je najboljši roman znamenite francoske romanopisice Pierra Lotija. Pisatelj slika z živo besedo zanimivost pomorskega življenja, opisuje pesterost eksotičnega življenja ter moštjarsko obravnavo problem ljubezni in ženske zvestobe. Znameniti roman je prevedel v slovenščino Vladimir Levstik, opretil pa je knjigo inž. arh. A. Gaspari. Delo je izdala Knjižarna Tiskovne zaloge v Ljubljani. Dobi pa se tudi v drugih knjižarnah.

maja?

Z Gorenjskega

Skupina tržiških dečkov, ki je zadnjo tretjino avgusta tablorila ob Osojskem jezeru, se je vrnila domov in jo je sprejel krajevni skupniški vodja pl. Kurz. Gorenjski tednik pravi: »Hitlerjeva mladež se je trudila, da je pri tablorjenju v teku avgusta napravila doživetje gorenjskim tovarišem v svoji skupnosti, ki naj pada na svoj način duh nemške mladine in njene cilje.«

Okrožna gospodinjstva in redna gospodinjstva šola v Kamniku se bosta zaradi prezidav odprli letos šele 4. oktobra. Do pričetka šole se lahko bodoče gojenke od 7. t. m. dalje še naknadno vpišejo ob torih ali sredah. — Poklenila šola v Kranju je pričela s poukom v ponedeljek 6. t. m. Obiskovati jo morajo vsi v kranjskem okrožju bivajoči ali zaposleni v moški in ženski mladodelnici, stari izpod 18 let, v kolikor ne obiskujejo drugih šol.

V Kranju je umrl Luka Šimenc. Vojno poroko pa je sklenil naddesetnik Janez Lederer iz Kranja z Matildo Bergmannovo v Borovljah. — V Stari Loki je umrla žena Mateja Miklavca, katerega je zapustila več otrok.

Ali sme ženska kaditi? Na to vprašanje odgovarja gorenjski tednik z izvajanjem višjega vojaškega zdravnika dr. Bernhartha. Ki je ugotovil, da je nikotin ženskam posebno škodljiv. Motnje žlez so pri kadilskih sedemkrat tako velike, kakor pri nekadilskih. Te motnje povzročajo tudi ohladi ženskih občutkov. Spolna hladnost pa hkratu znižuje spčetje. Nekadilke imajo desetkrat več otrok, kakor kadilke. Tobak udeležuje razen tega na živčni sistem in draži notranje organe. Kadilke imajo več ko dvakrat toliko slaplov in več ko sedemkrat toliko prezgodnjih porodov kakor nekadilke. Dr. Bernhardt je zaključil z ugotovitvijo, da je tobak strup, ki ljudem škoduje. Vsak otrok je važen za narod. Ušodre bitke naroda se končno ne odidejo na frontah, temveč jih morajo dobojevati matere. Zato naj ženske raje opustijo kajenje.

Živnorenjske zadruge so bile 21. in 22. avgusta ustanovljene tudi v kamniškem okraju. Njihova glavna naloga je, da urede na najširši podlagi rejo bikov ter dosežejo zdrav in stalen rod. Kamniška zadruga obsega Kamnik, Kamniško Bistrico, Šmartno v Tuhinju, Zgornji Tuhinjski in Metnik; načeluje Pavel Jeras iz Šmartne. Zadruga Komenda obsega občino Komendo, Vodice in Homec, načeluje pa Janez Strcin iz Komende. Moravška zadruga obsega občine Moravče, Lukovico z okolice in Hraše. Načelnik je Peter Windschwentner iz Lukovice. Domžalska zadruga obsega Domžale, Dob. Podgorico, Ihan, St. Jakob, Dolško in Črnuče, načeluje pa Jože Snoj z Jezercem. Litjska zadruga obsega Litijo, Vadež, Trebeljevo, Smarčevski pri Litiji in Kresencih; načeluje upravljatelj Legat s Ponovič. Gorenjski tednik pripominja: Kakor je razvidno, vodijo na novo ustanovljene zadruge povsem domači sposobni kmetje in je prav zaradi tega računati s tem, da bodo te zadruge kaj kmalu vplivale na dvig življenja v vsem okrožju.

Signalna znamenja. Železniška direkcija v Beljaku objavlja: Do konca vojne je iz varnostnih razlogov ukinjena bela luč, ki je doslej javljala prosti prehod. Poslej se bo pojavljala le še rdeča luč, kadar se viak bliža prehodu. Čim zageri rdeča luč, ne sme nihče več čez prelaz.

Zbirka »DOBRA KNJIGA«

izda vsak mesec en roman. Knjige izhajajo sredi meseca in so na razpolago v dveh izdajah, v brošuri in vezani. Po znatno znižani ceni dobimo romane DK, kdor se na zbirko naroči. — Naročnina se lahko plačuje mesečno in znanu na mesec, torej za eno knjigo: »Slovenskega Naroda« in »Domovine« 10 lir za broširano in 20 lir za vezano izdajo;

b) za ostale naročnike 11 lir za broširano in 22 lir za vezano izdajo.

Naročnike sprejema uprava »Jutra« in »Slovenskega Naroda« v Ljubljani, Puceljstva 5.

Spodnje štajersko

O štajerskem vinu prinašajo nemški dnevnik spričo bližajoče se trgatve zanimive članke, v katerih povzdiguje slovesne žlahtne kapljice. Tako je »Volksacher Beobachter« v nedeljo objavil daljši članek, v katerem opisuje 2000 letno zgodovino štajerskega vinogradništva ter navaja seboj nekega renškega strokovnjaka, ki je rekel, da je štajersko vino po okusu mehkejši še kakor renška vina. Vsekakor pa bo letošnja dobra letina predvsem namenjena vojski. Članek je opremljen s sliko vinčarja in vinčarke iz Slovenskih gor.

Zrtev prometne nesreče. 74 letna gospa Ivana Ortnerjeva, žena upokojenega železniskega zdravnika, je bila v Gradcu 28. avgusta povzeta od nekega avtomobila in je obležala s hudimi poškodbami. Imela je pretresene možgane, kolo pa ji je zdrabilo levo stegno. Prepeljana je bila na kirurško kliniko, kjer so ji morali noge odrezati. V noči na pretekli petek je ponesrečenko smrt rešila trpljenja.

Nesreče z orožjem so med mladino pogoste, zato svarijo k previdnosti. 18 letni višji gimnazijec Werner Schwarz je v Gradcu obračal puško, o kateri je mislil, da ni nabasana. Nenadno je počilo in je strel zadela mladčena v glavo. Na kliniki so ga sicer operirali, vendar mu življenja niso mogli več rešiti.

Iz Srbije

Industrija plugov »Vistade« v Valjevu. Nekdanja jugoslovanska municijska tovarna »Vistade« (okrajšava za »Višegradska industrija ing. Stankovića a. d.«), ki se je v zadnjem času preuredila v tvornico poljedelskih strojev in plugov v Valjevu in ki ima poleg tovarne v Višegradu še tudi tovarno v Bariču, obstaja kakih pet let. Zdan je v okviru načrtnega gospodarstva začela tovarna že mirnodobsko udejstvovanje in poskuša pripomoci k izboljšanju srbskega poljedelstva. Svoje bogate skušnje v železarstvu nudi tovarni tudi lepo število Slovencev, ki so tu zaposleni. Preko 50 Slovencev dela v tovarni, med njimi dva inženirja, 1 arhitekt, 2 strojna tehnikarja, več vodilnih uradnikov, mojstrov, predelavcev in strokovnjakov vseh mogočih profesij, pa tudi navadnih tovarniških delavcev je precej. Med Slovenci jih je dober duet, ki so v tovarni že izprve ostali, pa so prišli v tovarno v letih 1941, 1942 in 1943. Tovarna se stalno povečava in še vedno sprejema nove delavce. Uslužbenici tovarne oblikujejo dodatek pri prehrani, imajo lastno tovarniško menzo in zadrugo ter so oproščeni vsakega obveznega dela ali kuluka.

Srbsko kulturno delo na Madžarskem. Srbska Matica, ki je bila pred 117 leti ustanovljena v Budimpešti v svrhu kulturnega udejstvovanja na Madžarskem naseljenih Srbov, je spet dobila dovoljenje madžarske vlade za svoje udejstvovanje. Po priključku Bačke k Madžarski je bilo delo Matice nekaj časa ukinjeno. Na seji vlade, ki je razpravljala o tem vprašanju, je bilo poudarjeno, da madžarska vlada želi storiti vse za silčno življenje med srbskim narodom in Madžari.

Iz Hrvatske

Bojgarsko odlikovanje hrvatskih častnikov. Kratko pred svojo smrtjo je bolgarski car Boris odlikoval celo vrsto višjih hrvatskih častnikov. Med njimi so generali Prpić, Stancer, Perčević in Dragoljov.

Proslava stoletnice Maksimira. Pred dnevi smo poročili, da bodo v nedeljo svečano proslavili stoletnico obstoja zagrebškega parka Maksimira. Zdradi pograba bolgarskega kralja pa je bila proslava odgojena na današnji praznik. — V petek je bila v

Radio Ljubljana

SREDA, 8. SEPTEMBRA 1943.

7.30 Pesmi in naprevi. — 8.00 Napoved časa — Poročila v italijansčini. — 12.20 Plošče. — 12.30 Poročila v slovenščini. — 12.45 Italijanska glasba v narečju. — 13.00 Napoved časa. — Poročila v italijansčini. — 13.10 Poročila Vrhovnega Poveljstva v slovenščini. — 13.20 Orkester vodi dirigent Petralia. — 14.00 Poročila v italijansčini. — 14.10 Orkester vodi dirigent Manno. — 14.40 Duet harmonik Golob-Adamci. — 15.00 Poročila v slovenščini. — 17.00 Napoved časa. — 17.15 Koncert sopranistke Pavle Lovsetove. — 17.40 Koncert pianistke Cielje Arceila. — 19.00 »Govorimo italijansko« — poučje prof. dr. Stanko Leben. — 19.30 Poročila v slovenščini. — 19.45 Komorna glasba. — 20.00 Posebna oddaja za Sijelijo. — 20.30 Napoved časa. — Poročila v italijansčini. — 20.45 Prenos iz Akademije v Sieni: Simfonični koncert. — 22.00 Lahka glasba. — 22.10 Orkester Cetra vodi dirigent Barziza. — 22.45 Posebna oddaja za Sijelijo. — 23.00 Poročila v italijansčini. — 23.10—23.30 Orkester vodi dirigent Petralia.

ČETRTEK, 9. SEPTEMBRA 1943.

7.30 Lahka glasba. — 8.00 Napoved časa — Poročila v italijansčini. — 12.20 Plošče. — 12.30 Poročila v slovenščini. — 12.45 Italijanska glasba v narečju. — 13.00 Napoved časa. — Poročila v italijansčini. — 13.10 Poročila Vrhovnega Poveljstva v slovenščini. — 13.20 Prenos za Nemčijo. — 14.00 Poročila v italijansčini. — 14.10 Koncert Radijskega orkestra vodi dirigent D. M. Šijanec. — Lahka glasba. — 15.00 Poročila v slovenščini. — 17.00 Napoved časa. — Poročila v italijansčini. — 17.15 Orkester vodi dirigent Angelini. — 19.30 Poročila v slovenščini. — 19.45 Plošče. — 20.00 Posebna oddaja za Sijelijo. — 20.30 Napoved časa. — Poročila v italijansčini. — 20.45 Koncert Radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Šijanec. — Komorna glasba. — Wagner-Urbach: Iz Wagnerjevih oper. 2. Muscovski: Fantazija iz opere »Boris Godunov«. — 21.15 Koncert Lesjakovega orkestra. — 21.45 Orkester vodi dirigent Angelini. — 22.10 Znanj glasovi in instrumenti. — 22.30 Poročila za Sijelijo. — 23.00 Poročila v italijansčini. — 23.10—23.30 Orkester Cetra vodi dirigent Barziza.

Kaj, ako tudi ona ne more živeti brez njega?

Tudi to ji ni mar. Zdan jo je navdalo trdo, tuje čustvo, hladno, zlo čustvo. Človek mora gledati na svoje lastno življenje, na nobeno drugo ne. Ni mu treba skrbeti za življenje in smrt nikogar drugega. Živeti mora le za svojo lastno srečo. Ni mogoče vedeti v naprej, kako bo in kaj bo. Ni dovoljeno izpraševati, kakšna usoda nam je določena. Nekako bo že šlo. Tako, kakor mora biti. Tako, kakor bo pač najbolje!

Bojši se?

Ne, ne bojim se.

Janko se je pozno prebudil iz težkega sna. V glavi mu je bučalo, bil je ves zmeden in težko so se mu vrtale jasne misli. Nedelja je, danes se mora nekaj zgoditi.

Nocoj se vrne Ana.

Kaj se bo zgodilo? Vse ji bo povedal, ločila se bosta. Nič drugega se ne more zgoditi. Niti eno minuto ne bo mogel več živeti z njo. Vzel si bo Agico. Oženil se je z žensko, na katero ga nič ne veže. Ljubil jo je? Da, ljubil jo je. Pa tudi to je zdaj brez pomena. Najbolje bi bilo, da bi ji takoj na postaji rekel: to in to se je zgodilo, tako in tako je, s tem se moraš sprijazniti, poslova se, pošteno, in ako je mogoče, brez srda. Najsi sem te ljubil ali te nisem ljubil, zdaj ljubim njo, edino, morda sem vedno ljubil le njo, ne morem pomagati, da do slej tega nisem vedel. Ako pa bi m'dva ostala skupaj, bi bila nekega dne oba nesrečna. K njej spadam, to se ne da predurjati.

Toda ne. Tako tega ne sme storiti. Ne sme je tako preplaviti z besedami. Biti mora pameten. Treba je vse po malem pripraviti in ko dozori, lahko govori o stvari. Med tem pa? Kaj bo z nama med tem? Ali bova molčala in se na skrivaj shajala, ali pa bova vse tisti čas, ločena, poštno čakala drug na drugega? Niti en edini dan ne morem biti brez nje. Dovolj sva čakala! Tako je, morda je to blaznost, vendar, tako je, ne morem pomagati.

Zdan je za trenutek zagledal Agičino preplašeno oči, ko ji je njegova težka, drzna roka z hladno kretnjo strgala svilo na ramenu. Težko je dihal, s pretiranim glasom je govoril v telefon:

»Agi?«

»Jeni? Dobro jutro. Kaj je novega?«

Dekletov glas je bil čudno zastrt. Jankov glas je bil pridušen in nemiren.

»Me ljubiš?«

»Da.« je rekla Agica po tiho in glasneje dodala: »Sedim tu z očetom in zajtrkujem.«

Trenutek je poslušala.

»Prideš k meni dopoldne?«

»Ne.« je odgovorjela Agica, očka bo šel iz kluba naravnost na postajo, jaz pojdem sama. Kaj je to danes s tem telefonom. Tvoj glas je tako nejasen, govori malo tiše, prosim te.«

»Naj pridem opoldne k tebi? Ali bo oče po kosilu odšel?«

»O jej, zares škoda.« je rekla Agica, očka mi pravkar pravi, da je večeraj sprejel tudi v mojem imenu povabilo tete Klare za danes opoldne. In tišje, mimo slusalke: »Ne, očka, vprašal je le, ali ne bi šla opoldne z njim na Grič?«

»Gorila rekla?«

»Govorila sem s očkom, rekla sem mu, da si me povabil na izlet.«

Kratek molk.

Ulrichovemu salonu odprta razstava. Maksimirskega parku. Razstavljeni so načrti in slike, iz katerih je razviden razvoj Maksimira od njegove ustanovitve do kardinala Hauiliku.

Pogreb kralja Borisa so se za hrvatsko vojsko udeležili general Vilko Begič in polkovnik Machieda, v imenu državne vlade pa dr. Mirko Puk, dr. Andria Artuković, dr. Mintas in polkovnika Dragičević in Lisak.

Nove cene monopolskih proizvodov. Dne 1. septembra so stopile v veljavo nove cene za monopolske izdelke. Začetnikrat so bile cene zvišane 15. avgusta. lanske leto. »Hrvatski narod« piše, da je med cenami monopolskih proizvodov in ostalih blagom nastala velika razlika in da je odstotek zvišanja cen tobožnih izdelkov v primeri z drugimi stvarmi malenkosten.

Knut V. Christensen;

Lev med levi

(Prevedl iz švedščine)

Zidar Aksel Petersen je bil eden tistih, ki so zgrajali svoj poklic. Strog, nerazumen oče ga je bil dal učiti zidarstva, čeprav je imel do tega sicer zidarstva, ga nihče ni mogel pripraviti ne z lepim ne z grdim. No, kakor so bili časi ugodni in delavna sila redke, so gospodje stavbeniki upoštevali Petersena za pomočnika. Le eno napako je imel: kakor hitro so dosegali hiše, pri katerih je bil zaposlen, določeno višino, ga je izpreletel strah. Že v prvem nadstropju se je čutil v kolenskih negotovih. V drugem je bila stvar še hujša, da bi ja delal preko tretjega nadstropja, ga nihče ni mogel pripraviti ne z lepim ne z grdim.

No, kakor so bili časi ugodni in delavna sila redke, so gospodje stavbeniki upoštevali Petersena za pomočnika. Le eno napako je imel: kakor hitro so dosegali hiše, pri katerih je bil zaposlen, določeno višino, ga je izpreletel strah. Že v prvem nadstropju se je čutil v kolenskih negotovih. V drugem je bila stvar še hujša, da bi ja delal preko tretjega nadstropja, ga nihče ni mogel pripraviti ne z lepim ne z grdim.

Nekega dne je došel do majhnega mesta ob obali. Njegov možganeček je bil prazen in po trebuhu mu je krulilo. Radi tega se ni dosti zanimal za znamenitosti tega idiličnega letovišnega mesta, bolj je iskal priložnosti do čim prejšnjega, četudi malenkostnega zaslužka.

Nenadoma je odkril Aksel potujoč cirak. Na velikem travniku se je bil nastanil Rumpelmeier s svojim cirкусom in z njim združenim zverinjakom in dajal na tem nepokritem pozorišču predstave pazljivemu in navdušenemu občinstvu.

Petersen je stopil blizu Gospod ravnatelj Rumpelmeier je vodil osebo neko večbo na prostem, pri kateri je sodelovalo pol tuceta mišavih kljuset. Nato je nastopila skupina telovadec, ki je pripravljala v vsakodnevnih drznih in smešnih preokladi gledalce k smehu. S tem je pa bilo tudi predstave konec.

V tem je šinila Petersenu smela, naravnost, blazno drzna misel v glavo: poskusiti je k ravnatelju in ga vprašati, bi ga li utegnil upoštevati pri svojem podjetju. Skritičnim očesom je presojal Rumpelmeier mladega moža. Nato se je usklil na ves glas in menil:

»Posebno uporabljeni se mi ne zdite. Toda nadatjavna razgovor v moji pisarni tu blizu. Pridite!«

Odšla sta v spalni voz ravnateljske dvojice, ki je bil obenem pisarna.

»Poslušajte,« je začel ravnatelj, »hočem vas nastavit. Na dan dobite pet kron in ne boste imeli nobenega drugega opravila. Kakor da se date zašiti v levo kožo in se vedete med predstavo in med obiskom zverinjaka kot pravi lev. Trenutno vlada namreč v mojem zverinjaku suša. Prav nič se vam ni trebati, vsa zadeva je za vas brez najmanjše nevarnosti.«

Mislil, deliti z živim levom kletko, se ne zdi nič kaj vabilna niti najhujšemu junaku. Že je hotel Petersen hvaležno odbiti velikodušno ponudbo, ko se mu je začel zopet oglašati želodec in pod pritiskom lakote je sprejel ponudbo.

Najprej je dobil jesti. Nato so ga vtaknili

v levo kožo, ga v njo zvalili in ga potem peljali po dolgem, zamreženem hodniku, ki je vezal sotoke in se iztekal v kletko za zveri. Že se je hotel Petersen prav udobno zlekčiti po tleh, ko zgedajo njegove oči, ki so se bile polagoma privadile na vladajoči polmrak, na drugem koncu prostorne kletke, velikanskega leva. Zver mu je strmela naravnost v obraz, odprla žrelo in se pripravljala, da ga naskoči.

Petersen se je tresel v svoji levi koži kot trepetka in mrzel pot ga je polival po vsem telesu. Menil je, da je prišla že njegova zadnja ura in spomnil se je vseh svojih velikih in majhnih grehov. Glasno je zastokal.

A v tem se je dvignil lev na svoje zadnje sepe, poklonil se in šepnil komaj slšno: »Dovolite, moje ime je Frederiksen. Upam, da bova dobro delovala skupaj!«

Volna iz morja

Riba se v javnosti še vedno ceni le zaradi svojih lastnosti kot živila. Toda njena uporaba in predelava sta tolikostranski, da dajejo važne stvari za številne panoge našega gospodarskega življenja.

Pri ribi je odpadni del silno velik. 675 milijonov kilogramov rib so v zadnjem letu ulovili nemški pomorski ribiči in samo dve tretjini te množine sta bili uporabljene za konzerve ali kot sveže meso za prehrano. 225 milijonov kilogramov je bilo odpadkov. To odgovarja 15.000 naloznim tovornim vagonom.

Prej so ribje odpadke po večini metali proč ali krmili z njimi male živali, delno pa so tudi posušene in zmelte ribje odpadke uporabljali kot gnojila. Dandanes imamo racionalnejše možnosti pri ribah. V predelavnih rib ostane danes prav toliko odpadkov kakor prej, toda uporabljajo jih do zadnje koščice in plavuti. Laik niti ne sluti, kako dragocene snovi so skrite v prebivalcih morja. Meso vsebuje beljakovine in vitamine, v glavi, kosteh, plavutih in repu so apnenec, fosfor, maščobe in dušik. Drobjavice pa prav tako vsebuje vitamine in maščobe.

Najraznovrstnejša uporaba ribjih odpadkov

Največ uporabljajo ribje odpadke še vedno kot krmilo. Iz koščic, glave, repa in plavuti pridobivajo ribjo moko, ki vsebuje beljakovine in mineralne soli in je izredno priljubljena kot dodatek k hrani ali krmu. Kadar dandanes pristane ribski parnik, ima odpadke že sortirane na krovu ali pa ribji plen odloži v predelovalnih obratih, posebno v tovarnah za ribje filete, ki razsvrščajo odpadke po maščobnosti rib. V posebnih vozovih prevažajo odpadke v tovarne, kjer meljejo ribjo moko in ki se nahajajo skoro v vsakem ribiškem pristanišču. Tam iz masnih ribjih delov iztisnejo olje in jih potem skupaj z drugimi odpadki posuše in zmeljejo.

75.000 ton ribje moke in 9100 ton masni pridobe v vsakem normalnem letu v tovarni za ribjo moko. Potreba po teh stvareh pa je še večja in jo krijejo z uvozom iz skandinavskih držav.

Od leta 1942. je v obratu prvi nemški parnik, ki predeluje in pridobiva ribjo moko in masi kar na krovu na morju. Je tako rekoč plavaljoča tovarna za predelavo ribjih odpadkov.

Ribjo maso uporabljajo poglavitno za tehnične svrhe. Oljnathe barve vsebujejo na pr. po večini ribje olje. Odskar pa olju lahko odvzamejo duh, ga na razne načine uporabljajo tudi za prehrano. Na Norveškem slanikovo olje že več let cenijo kot živilo. Ribjo maso tudi že dolgo pridobivajo iz jeter osliščev. Njeno zdravilno moč so poznali že prej, preden se je vedelo, da vsebuje dragocene vitamine. Prej ribje masi zaradi njenega neprijetnega okusa niso preveč cenili. Dandanes jo pridobivajo iz

popolnoma svežih jeter v napravah za pridobivanje ribje masi že na krovu ali pa v tovarnah na obali.

Da se lahko iz odpadkov glave in kože pridobiva tudi klij, je sicer že dolgo znano, vendar je pridobivanje v Nemčiji še mlado. Lep svetel klij brez duha izdelujejo iz teh odpadkov, ki jih potem pošljejo še v tovarne za ribjo moko. Iz ribjih odpadkov pridobivajo tudi žolci podobno snov, ki jo kot asipik uporabljajo v tovarnah za ribje konzerve.

Iz ribje kože delajo plašče za kolese

Posebno važno poglavje so ribje kože. Že za časa svetovne vojne se je posrečilo, da so predelovali in strojili kože lupca. Danes izdelujejo po nemem novem postopku iz kož osliščev in velike kambale krokodiljenu usnjo podobno ribje usnje. Uporabljajo ga ne samo v modni industriji za čevlje, ročne torbice, rokavice ali pasove, ampak tudi v književstvu, kjer se je izvrstno obneslo. Na Danskem se je celo posrečilo, da so odpadke ribjega usnja s pridom uporabili za vulkanizacijo in za popravljanje plaščev za kolese.

Pri ribah se ne pojé vsega, kar je primerno za hrano, pa tudi drobavice in notranji organi se ne uporabljajo izključno za industrijsko predelavo ampak tudi za hrano. Pri nekaterih jezerskih ribah uporabljajo ikre za živilo. Zlasti priljubljene in izredno slastne so ikre osliščev. Imajo pa še to prednost, da vsebujejo velik del vitaminov. 100 gramov iker osliščev vsebuje na pr. prav toliko vitamina C kakor 80 gramov svežega oranžnega soka. Razen tega sta v ikrah osliščev tudi vitamini B in D. Ribje meso se ne uporablja vse za prehrano, precejšen del ga pošiljajo v tovarne za beljakovine.

Ribje beljakovine so izvrstno pomožno sredstvo za peko, s čimer lahko prihranimo na milijone kokošjih jajc. Tekstilna industrija pa ceni ribje beljakovine kot sestavni del apretur in sredstev za impregnacijo. Popolnoma nova je uporaba ribjih beljakovin za volno. Če namreč vlakna celulozne volne prevlečemo z živalskimi beljakovinami, nastane vlakno, ki je popolnoma podobno volni. Ta ribja volna je nekakšno animalizirano vlakno celulozne volne, ki obstoji iz 80% celulozne volne in 20% ribjih beljakovin.

Tudi ribje luske predelujejo. Slanike in druge manjše srebne ribe ostrgajo, luske skrbno posuše in jih pošljejo na Turinško, kjer jih s pridom uporabljajo za posrebovanje okrasov za božična drevesca in za drugo stekleniko.

Ribo dandanes s pridom uporabljajo kot sirovino. Ker je po človeških cenitvah množina rib tako rekoč neizčrpna, je razumljivo, da so jo začeli v največji meri uporabljati. Z drugimi dobrinami, ki jih krije zemlja, je namreč treba mešati bolj strogo in racionalno gospodariti.

Sesalci in žuželke

so na enaki stopnji živalskega razvoja

Če si ogledamo rodovnik živalstva, vidimo, da sta se v neki dobi pračvrstine odcepili iz še malo razraslega rodovnega debela dve glavni razvojni veji, katerih zadnji izrastki so na tej sesalci in na žuželke. Ta dva živalska rodova smatramo danes, da stojita na višji razvojni stopnji, dajši so si njihovi zastopniki tako po obliki telesa kakor po načinu življenja vsaj na videz jako različni. Izpolnjenjvali so se pač vsak v svojo smer in na svoj način. V tem, ko so si, pr. predniki sesalcev začeli notranje ogroditve telesa, so si zastopniki žuželk utrli vnanji okoliščini. Oni so dosegli gibljivo okostnico, ti gibljivo hitinjočo; obe tako različni tvorbi pa služita istemu namenu. Stičnih vzporeditev bi mogli naštetii celo vrsto, tako iz pojavnega ustroja kakor iz življenjskih pogojev. Saj je to razumljivo, kajti smoter živalskega razvoja je pač ta, da se doseže kar najbolj primerna telesna oblika za ohranitev življenja posameznika in pa zaenkrat način za razmnožitev ali, če hočete, najboljše orojstvo v boju za obstanek individua in njegove vrste. Da je pri enakem smotru neka vzporednost in slinost razvoja skoraj neizogibna, je jasno, pa naj se doseže s še tako različnimi sredstvi.

Da so dosegli tako sesalci kakor žuželke neki višek telesnega razvoja, kakor ga (raven morda še ptič) ne kaže noben drug živalski red, ne moremo zanikati. Pa tudi kar se tiče tako imenovane živalske inteligence, ne moremo žuželk po-

stavljati za sesalce. Vse pojave v tem pogledu, ki jih opazimo pri sesalcih, najdemo tudi pri žuželkah, mnoge celo v večji in boljši meri. Spominja se tu le na one žuželke, ki žive skupno v velikem številu, v rojih, kakor so mravlje, čebele in termiti. Pri njih je razdelitev dela dosegla tako visoko stopnjo, kakor si jo je uredil celo človek še jako pozno in je pri sesalcih, ki žive v čredah, komaj naznačena. Tudi skrb za zadržanje pri žuželkah prav tako razvita kakor pri sesalcih, resda v drugačnem redu, toda prav tako učinkovita. Sesalci hranijo mladice z mlekom potem, ko so jih skitili, žuželke pa oskrbujejo zarodku hrano navadno že prej: večina odlaga svoja jajčeca v hranljive snovi, tako da se ličinka porodi kar v svoji hrani. Druge pitajo mladice s prirešeno hrano in znani so primeri, ko rodica pripre k jajčju čredico istih usij, ki bodo kakor mlazna živinca prehranjevale ličinko do zabavitve.

Buba! Tu je morda tudi veliki razloček med žuželkami in sesalci, kajti o kakem stanju, kakor je žuželčja buba, pri sesalcih ne more biti govora? Počasi, prijatelji! Preden odgovorimo na to vprašanje, si ogledimo bubo in skušajmo razločati njen pomen.

Buba, ki je nastala iz žuželčje ličinke, metulji pravimo gosienca, je življenjsko stanje žuželke, v katerem se brezposolna oblika žuželke preradi v spolno. Ličinka namreč nima spolnih organov in se ne more ploditi. Le zelo malo izjem je zna-

nih v tem pogledu, odstopno niti toliko ne, kakor je sesalec, ki ležejo jajca. Žuželčja buba ne sprejema nič hrane, se ne pramika, ampak ostaja na svojem mestu, zamotana v zapredek, priprta na stalen predmet ali zakopana v prsti, lesu ali kakoli praljevin. V njej se gode čudovite izpremembe. Vsi notranji organi, ki jih je imela ličinka, razpadejo in se razležejo v rumenkasto, tekočo snov. V prirodoopaju ima to stanje naziv histolize. Nato nastopijo posebne stanice, ki so že v ličinki nekako prežale na to priliko; kakor roparji planejo na razlezišče. V bubi vse vre. Roparske stanice žro, se množe in nastavljajo nova stanišča. Kar je bilo uničeno, zraste na novo. Poleg drugih organov nastanejo zdaj tudi spolne žleze, ki jih prej ni bilo. Ko zapusti gotova žuželka bubo, je ali samec ali samica, torej spolna žival. Tej je zdaj glavna naloga množitev, zaroditev potomstva. Skrb za hrano stopi v ozadje; je le toliko, da se ohrani pri življenju. Več ne potrebuje, saj ne raste. Rast je, ko je bila ličinka.

Tako globokih premen in prenovitev ob času, ko žuželka kot buba prehaja iz rastne ali žrtne dobe v spolno, ne najdemo pri sesalcih, dajši se tudi pri njih ob času, ko gredo po plemenu, vrše vnanje in notranje izpremembe. Ob določenem letnem času, pri nekaterih sesalcih enkrat, pri drugih dvakrat ali celo 4-krat v letu, se vidno izpremeni način življenja. Žival skoraj preneha jesti; ni ji toliko mar telesna varnost kakor prej; postane topa ali bojevita in nepokojna. Vidi se ji, da jo je nekaj popolnoma prevzelo; to je gon po plemenitvi. Tudi telo samo kaže čisto izpremembe: razne vnanje žleze prično delovati, čopi dlake zrastejo ali se mestoma dlaka prebarva. V telesu vre; posebni hormoni se izločajo, podro dosejane ravnotežje in spolne žleze, doslej nekako zakrneli, ožive, se povečajo in so pripravljene na spojitve. Ko se oploditve izvrši, prenehajo polagoma znaki spolnega občutja. Spolnost stopi v ozadje in sesalec prične zopet obično jesti, da nadomesti izgubljeno telesno težo za plemenitve.

V življenju sesalec in žuželka moremo po povedanem razločevati dvje občasti: eno, v katerem skrbni žival v glavnem za svojo prehrano, in drugo, v katerem skrbni za razmnožitev. Pri žuželkah sta ti dve razločbi jako vidno ločeni, saj v veliki večini primerov ličinka niti malo ni podobna preobraženi obliki. Prav tako vidno je prehod iz enega stanja v drugo, ki se nam kaže v bubi. Pri sesalcih so ta razločba malo vidna, zabrisana, vendar obstojajo. Ponavljajo se leto za letom ali tudi v krajših časovnih presledkih, pri žuželkah pa vsako leto dotečejo. Večina žuželk pogine, ko so si oskrbele potomstvo.

Marta piše komedijo

Nekega dne je dejala Marta: »Ti, napisala bom igro.«

»Kakšno igro?« sem vprašal začuden.

»Gledališko igro, jasno, komedijo.«

»Komedijo?« sem ponovil. »Nemara hočeš opisati najino medsebojno razmerje? Mislim, da tu ne boš zadel na pravo razumevanje.«

Marta me je uničujoče pogledala. »Zakaj ne bi napisala igre? Nočem opravljati samo svoja vsakdanjega pisarniškega dela. To mora biti gotovo, toda poleg tega imam večjih potrebo, da se povzpem v svetle višave. Ali nisi pred kratkim bral v časniku, da je majhen sladoklad napsal tragedijo, ki je potem dosegla nečuten uspeh? Zakaj ne bi tudi jaz tako? Družabno komedijo si ljudje vedno radi ogledajo. Daj v celoto malo ljubosumnosti, potem nekaj ženskih solz, razume se, in v tretje dejanje še ščepec strasti, da gledalca pretrese...«

»Da« sem odgovoril. »Vse se da lepo napraviti. Treba je samo še napisati. Potem bova govorila dalje.«

Naslednje dni sem videl Marto bolj potrkoto. Plaval je nemara v svojih svetlih višavah in pisala komedijo. Nekega večera pa me je poklicala po telefonu in me povabila, da bi šel z njo večerjat.

Govorila sva o najrazličnejših stvareh, dokler se neizdajam nsem mogel več vzdržati: »Kaj pa tvoja igra, Marta, kako je prav za prav z njo?«

Marta: »Se zabedaš očel in je vzkliznila: »Ti se temu seveda smeješ. Toda drugo dejanje je že končano, do konca končano.«

»Drugo? A prvo?«

»Ti si zanimiv,« je menila Marta. »Misliš, da začneš pisati igro levo zgoraj in potem pišeš in pišeš, dokler ne končaš desno spodaj pri šestnajstem dejanju? Igro pišeš po navduhu! Ali ne veš o tistem dramatik, ki je začel svojo znamenito delo z nekim spomnom v četrtem dejanju? Napisal ga je po spomnu na neko resnično zgodbo in je potem krog tega dialoga zgradil celotno delo. Tudi jaz sem najprej zapisala preprič, ki sva ga imela mlada. Ko sem hotela nekdo za božič čisto majhno biserno ogledlo od tebe v dar. V dialogu sem ti položila v usta izvrstno krilatico, ki bi je ti v sto letih ne izjeljal: Biseri pomenijo solze: za mamskajsko žensko po pomeni nič boljšer se več solz.«

»Ali je to vsa duhovitost, ki jo v tem dejanju spustiš nad publiko?«

»Ne — med drugim pravim na primer: Dragotne naj nas delajo lepše, ne dragoceneje.«

»Ti ni duhovitost, to je samo spoznanje.«

V ostalem se tega stavka nikoli nisi držala. Bila si vneta za najdražje bisere, čeprav se mi je kdaj zdelo, da bi se ti cenejeje lepše prilagale.«

»Ne zamenjaj mi teatra z resničnostjo! Za oder velja o drugačni zakoni nego za vsakdanjost. Ti pa preprosto nečes priznati, da bi imela pisateljski dar. Imas suhoparno dušo in trde srce in...«

»Tvoje je še trše,« sem dejal zlobno. »Če bi hotel zarezati vanj svoje ime, bi moral uporabiti debel demant.«

»To je dobro,« je rekla Marta, »to pride v prvo dejanje.«

Tako sem postal sčasoma soavtor njenega dela. Nkoli mi ga ni pokazala, vedel sem samo, da ga piše in da si zapisuje mamskaken najin pogovor. Počasi sem se zadel samemu sebi nekakšen Eckermann in sem postal v razgovorih hudopredčen.

Ko sem nekega dne mimogrede omenil, da bi mamskatere ženske ne nasile druguljev, če bi mogli ti govoriti, je postala Marta naravnost zanosna in je dejala, to, prav to ji je še manjkalo za četrto dejanje. Tudi moje mnenje, da ni pretirana vlnudnost nič drugega nego predznost dobrih vzgojenih ljudi, je prevzela Marta, mislim, da v tretje dejanje. Nabilala je besedne igre in izreke, kakor nabirajo drugi ljudje borovnice. Igra ji je postala fiksnia ideja. In kolikor kratki sem jo tudi nagnovarjal, da mi da prebrati vsaj eno dejanje: vedno je to odklanjala, češ: »Šele z desk, ki pomenijo svet, boš šel, drugače ne.«

V naslednjih tednih ali drugace vse tišje okrog igre vse tišje pa je postajalo tudi okrog Marte. Čedalje manj sem jo videval, nekdo mi je povedal, da ji dajem premalo pobud za njena literarna dela, pa da sem bedak, ki mu je mar samo za pozemeljske stvari, kakor je opazila.

Nekoliko dni pozneje sem srečal Martino priateljevo, ki mi je povedala isto tako le malo laskavih stvari o meni iz Martin ust. »Nu, in igra,« sem vprašal. »Kaj je prav za prav z igro?«

»Ah,« je odgovorila dekle, »sem vesekako ne bo nič. Mislim, da ji ne gre izpod rok in da se zato malo ženira, da bi prihajala v vašo družbo. Še pred kratkim mi je povedala, da je v stvari premalo dejanja. Današnje občinstvo pa zahteva senzaciji. Poskusila bo glavnega junaka umoriti, da ustvari nekaj novega, komedijo s tragičnim zaključkom. Samo tega se ne ve prav, kako raj junak umre. Komediji vesekako ne more slediti pregrezna smrt.«

»Nu,« sem dejal, »igro naj mu da prebrati, potem bo zanjemcem poginil.«

Marte odlicj nisem več videl.

Gospodarstvo

Trgovinska poznanja z inozemstvom. Iz Rima poročajo, da je bil ob koncu avgusta sklenjen nov trgovinski sporazum s Slovaško, in sicer za dobo do 31. marca 1944. Ta trgovinski sporazum predvideva blagovno izmenjavo v višini 700 milijonov lir, od česar odpade na italijanski izvoz 370 milijonov lir. Slovaška je povzela kontingent za dobavo sladkorja, italijanski kiranje cen ostane nadalje v veljavi za vso dobo trajanja pogodbe. Predvideno je ne nekatere izjeme. Tako je Italija pristala na povišanje cene pri dobavih lesa iz Slovaške za 12 do 15%, pri celulozi za 15%. V enakem obsegu se je pri celulozi in pri izvozu italijanskih umetnih tekstilnih vlaken v Slovaško. — Turška trgovinska delegacija, ki je pri pogajanjih v Bernu sklenila nov trgovinski sporazum s Švico, je stopila v stike z italijanskimi predstavniki zaradi sklenitve novega italijansko - turškega trgovinskega sporazuma.

Obiljave za gradnjo mansardnih stanovanj v Nemčiji. V Nemčiji obstoja prepoved gradnje mansardnih stanovanj in izgraditve podstrešij za delovne ali skladiščne prostore. Ta prepoved je bila izdana zaradi varnosti pri letalskih napadih. V zadnjem času so bili gradbeni predpadi v pogledu požarne varnosti še posplošeni in morajo biti z negorljivimi stenami zavarovana zlasti stopnišča novih hiš. Poslopja, ki so dolga preko 40 m, morajo imeti vsene požarne stene v razdalji najmanj 30 m. Da se pa ojašja pomanjajajo stanovanj, je bila prepoved gradnje mansardnih stanovanj omiljena v toliko, da se smejo izgraditi taka stanovanja pri poslopih, ki nimajo več kakor dve nadstropji.

Hrvatski cement za obnovo hidrocentrale v Zaporozju. Hrvatska cementna industrija se v tovrstno mnogo pripravlja za obnovo zajetnevo te hidrocentrale. Varnosti pri letalskih napadih. V zadnjem času so bili gradbeni predpadi v pogledu požarne varnosti še posplošeni in morajo biti z negorljivimi stenami zavarovana zlasti stopnišča novih hiš. Poslopja, ki so dolga preko 40 m, morajo imeti vsene požarne stene v razdalji najmanj 30 m. Da se pa ojašja pomanjajajo stanovanj, je bila prepoved gradnje mansardnih stanovanj omiljena v toliko, da se smejo izgraditi taka stanovanja pri poslopih, ki nimajo več kakor dve nadstropji.

Nemški državni dolg ob koncu junija. Po uradnih podatkih, ki jih objavljajo nemški listi, je celotni nemški državni dolg ob koncu junija izkazan v višini 213,8 milijarde mark nasproti 208,8 milijarde ob koncu maja in 152,7 milijarde mark ob koncu lanskega junija. Če ohranja dolga odpade 84,3 milijarde mark za dolgoročni in sponžerjeni dolg, 113,8 milijarde mark na kratkoročni notranji dolg, ostank pa na stari inozemski dolg in davčna predplačila. — Glavnica nemških delniških družb. Znana nemška statistična revija Wirtschaft und Statistik objavlja podatke o nemških delniških družbah ob koncu leta 1942. V teku leta 1942. se je število delniških družb v Veliki Nemčiji nebstveno zmanjšalo od 5418 na 5404, skupna glavnica pa je narasla od 24,9 na 29,1 milijarde mark. Od celotnega povečanja glavnice odpade 2,88 milijarde mark na valorizacijo investicij v zvezi s predpisi o omejitvi dividendnih izplačil.

Ant. Adamič:

Šola v predmetstvu

Toda vse skupaj nas to ni dosti zanimalo; najbolj nas je mikalo, da bi našli nabojev, pravih, nabitih patronov od pušk. Potem smo koprneli, njih iskali in brskali po njivi. Zgolj zavoljo njih smo se spili s hlapcem, ki je vedno dejal, da se mora naboje, posebno se neizstrlejene, ki imajo še svinčenko v sebi, vrniti vojaštvu. »Zakaj pa jih potem mečejo skozi okna?« smo vprašali.

»Boje se kazni! Preden grede strejati, jih vsak dobi neko število. Če koga pri pregledu zalotijo, da ni izstrelil vseh, ga kaznujejo. Zavoljo strahu pred kaznijo jih mečejo skozi okna!« Hlapec Tomaž, ki je tako govoril, je že odslužil vojake, zato smo mu verjeli; nikakor pa se nismo dali odvihniti, da bi jih vneto ne iskali. Na videz sem mu trdil, ker sem se bal, da bi mi nič več ne smel pomagati pri zvonjenju; toda brata in njuni prijatelji, ti pa so bili neugnani iskanci in zbiralci nabojev, četudi so našli kajkrat samo prazne, brez smotnika.

Nekoč se je Tomaž ujezil, da je brata udaril. To vam je bil ogenj v strehi! Kakor brenčijo so se on in njegovi prijatelji zapirali v eršena. Z vseh strani so ga brcali, da so jih je komaj otapal. Ko ga je pa nekdo udaril s krepčelcem po hrbtu, je pljunil v roke, pograbil prvega ter ga zagnal daleč tja po travi, za njim drugega. Vsak se je po marjetičah in beli deteljički vsak kratvo preobrnil, se s te-

žavo pobral ter se potipal po kolkih. Tomaž se je tako razvnel, da jih je razmetaval na vse strani kakor pleva. Napadali so se razbežali, toda zdaj so jeli vanj metati kamenje. Nekaj kratov ga je zadelo, a ne hudo. Za bratom, ki je bil najbolj trdovratno obmetaval, se je poglaval ves zdvijan. Dohitel ga je tik pred domom spustil. Reva hrustu seveda ni bil kos, zato je pobegnil, toda je tudi že kakor po perutih odplaval na najvišjo stopnjo; Tomaž mu je bil pomagal z brco. Više gor se za njim divjak ni upal. Nikdar več si nista bila dobra, tudi ne mnogo kasneje, ko sta že vsak zase bila mož na svojem mestu: brat kot uradnik, a Tomaž kot čišlan krmar pred škofijo.

Do prepira in udarca se je razvnel prepri zaradi prgišča nabojev, ki so jih brat in tovariši našli pod okni vojašnice. Tomaž jih je hotel zase, iskanci pa da ne. Pričkanje in zabavljanje se je naposled sprevrglo v pretep. Zavoljo takih nabojev bi bili nekoč kmalu prav hudo nesrečni. Takole je bilo:

Starjša dva sta bila že vajena podvigov, majhnih in velikih, preprostitih in tudi hudo tveganih. Najrajši sta hodila vsak svojo lastno pot, samo kadar je bilo kaj posebno važnega, sta delala iz roke v roko. V posvete sta rada pritegnila tudi tovariše, kakor Aliča, Krulca, Šmuka in še nekaj takih tičev, ki so bili vsi nekako istih let.

Bilo je spet veliko zborovanje, kajti na vrsti je bilo odpranje najdenih nabojev. Vsi skleni so točno prišli. Tudi meni so dovolili, da prisostvujem, čeprav sem bil najmlajši.

Posedli smo okoli debelega kamna. Alič je z ostro skalico ne močno, toda gorece potolkel po srednjem, zbočenem robu naboja, da je izlučil vžigalno kapico. Ko se je le-ta izkotalila, je skozi nastalo odprtino vsrli smodnik na krs papirja, ki smo ga bili razprostrli po tleh. Ko smo izdrli še krogle in so bili naboji izraznjeni, smo si jih, prav za prav, so si jih razdelili, kajti meni so dali samo eno vžigalno kapico in še za to sem moral reči: »Boj povmim, in še so rekli: »Lahko jo počis na kamnu s skaljo ali pa v vrzi v ogenj. Takoj sem sklenil, da jo vržem opoldne v štedilnik. Smodnik je bilo za polno prgišče. Alič je vprašal:

»Fantje, ali si ga dajmo razdeliti, ali pa ga raji zažemo?«

Vsi smo bili zato, da ga zažemo. Papir s smodnikom smo položili na kamen ter ga obtežili, da bi ga veter ne prevrgel. Alič je zbrskil iz žepov vžiglenko, ki jo je strokovnjaški podprnil in vžgal ob hlačnici. In le je rob papirja vzplamtel. Toda šment se ni vnel, pa vse okoli in okoli je papir pogorel, prav do kupčka! Kaj pa je spet to? Ali smodnik morda ni pravi? Ni se pa se ni vnel, kakor bi bil moker in mrzel ko prst.

Alič si je pretipal žepa. »U, preteto!« je dejal, »nabene žveplenke ni več.«

Kar opazim jaz, najmlajši bedak, še živ ogorek prejšnje vžigalke tik kamna na tleh. »Morda bi se z žerjavico, s temle ogorkom tudi vnelo?«

Ceferin:

Počasenje

Kar stjal je od bazečnosti, ko je planil v sobo. Samo za trenutek se je žena iznad sivnjo ozrla v njegove vesele, žareče oči — in že je vedela, da mož prinaša dobre novice. Takoj je odložila delo in si prekrizala roke.

Gospod Turšič pa je začel pripovedovati. Od razburjenja nekoliko drniti njegov glas, ki ima danes neko posebno mehko barvo.

Prijetno boža ta glas uho! Gospo Rozaliji se zdi, kakor da je v cerkvi pri povziganju, ko organist odpre »angelski register«.

Tako so tudi pred tridesetimi leti peli angeli! Na registru visoke pesmi Turšičeve ljubezni!

Ej, kje so tisti zleteli časi! Kakor vsako nedeljsko dopoldne, teče možu beseda, »tako sem jo tudi danes ubral proti mestnemu parku. Saj poznaš mož navado in potrebo, da se v sončno-zelenem rastlinstvu odpočijem od truda-pohajanja pisarniškega dela... Ko jo tako — ves zamaknjen v prelesto božjo naravo — rečem po glavnem drevoredu, začnem za sabo preobito znani glas svojega šefa:

»Kam tako hihite, gospod Turšič? Za sprehod po parku se počasnejše tempo spodobi!«

Preden se utesim v otresti začudenja, me gospod Slivnik že predstavi: svojemu spremeljalcu.

Zgodilo se je pa še večje čudo: gospod šef me prijazno potroplja po rami in reče: »Kar v sredo, gospod Turšič!«

»Ne, ne, se branim, ne spodobijo se mi, gospod ravnatelj, da bi jaz hodil v sredi.«

On pa: »Kaj, vraga, se ne spodobijo... Saj smo vendar vsi ljudje... midva sva pa se celo — sodelavca in sodelavca!«

In že me je potisnil v sredo med sebe in spremeljavalca.

Zdaj so tudi ženi Rozaliji »sijale oči«. »Če bi ne vedela, da si suh kakor poper, bi mislila, da si pijan in da se ti blede... V sredo, praviš, si moraj!... In da sta sodelavca in sodelavca — ti je reklo?«

»Da!... sodelavca in sodelavca! Ko bi ti vedela, kakola lepo sta izvenili ti besede... Po pravici ti povem: ganjen sem bil in ves zmešan. Kakor v razkošnih sanjah sem stopal z njima po živahni promenadi. Omotica mi je silila v glavo, da nisem vedel, o čem se razgovarjamo.

»Razložite, pojasnite gospodu, je prigovarjal gospod šef... in jaz sem nekaj kvasil, da sam ne vem, kaj. Pa je že moralo biti dobro, ker sta se oba grohotala.«

Gospo Turšičevi splava pogled skozi odprto okno proti jasnemu nebu. Globoko se zamisli.

»No, kaj praviš k mojemu doživljaju?« »Ravno premljujem, kaj bi naj pomenilo to nenavadno počasenje... Vedno si mi opisoval Slivnika kot skrajno odurnega, nadutega in nepristopnega človeka.«

»Sveta resnica! Zato si tudi današnjega njegovega vedenja ne morem razložiti... To bodo zljali kolegi, ko jim povem!«

Tedaj pa je ženica živahno tresnila z rokami.

Kakor mlada deklica je poskočila. »Hoj, dragi moj, zdaj sem pa resila ugranko!... Kaj si vložil prošnjo za izpraznjen tajniško mesto?«

»Pred dobrim tednom.«

»Potem je to počasenje v zvezi s prošnjo?«

Gospod Turšič je tako široko raztegnil ustnice, da so se pokazale vse škrbine in je lopnil svojo boljso polovico po hrbtu, da je kriknila.

»Glej jo, babnico, kako je bistroumna!« Nizko se je sklonil k nji in ji pošepetal v uho:

»Dekret imenovanja je tako rekoč že tukaj v žepu!«

Gospo Rozaliji je pobožno sidlenila roke. »O, Bog te usliši! Potem bomo po tridesetih letih pomanjkanja vendarle začeli človeškega dostojanstva vredno življenje!«

Po kosilu je gospa Turšičeva pridržala postreženo, staro, koščeno, zeleno revo. »Počakajte še trenutek, gospa!« ji je rekla. »Povedati vam moram, da bržkone dobimo služkinjo... Takoj, ko postane moj gospod generalni tajnik! Potem vas ne bom več potrebovala.«

Ob petih popoldne je prišla gospa Klobuštrova na obisk.

»Kakor nalašč,« se razveselila gospa Turšičeva. »Že ves dan mislim na vas!... Oh, ko bi se gospa Klobuštrova kaj dala videti — sem rekla možu.«

»Tako?... Torej imate novice zame?« »Pa neko prošnjo.«

»Prošnjo?«

»Da, gospa Klobuštrova!... Vi, ki imate tako dobre zveze v mestu, boste mogoče vedeli za kakšno primerno stanovanje z vrtom in seveda tudi s kopalnico, plinom in centralno kurjavo?«

»Za koga pa iščete?« se je začudila stara znanica.

»Za nas, gospa!... Zdaj, ko bo moj mož postal generalni tajnik, pa že moramo omisliti stan primerno stanovanje... Verjamete, da me je sram sprejemati obiske v teh tesnih, mračnih prostorih?«

V najboljši, najlepši in najdražji restorani sta šla večerjati.

Gospod Turšič je naravnost tolstega kapu na in vitko steklenico zlatorumene vina. »Boš videla, kakšen je grofovski supel?« je rekel. »Danes si ga lahko privoščiva.«

Ko sta že pozno ponoči legla k počitku, jo je prijazno vščipnil v lice.

Ko naslednjega dne stopi gospod Turšič v pisarno, že sedi njegov šef za pisalno mizo.

Ta njegova točnost je sumljiva! Navadno pomeni nevihto.

Tudi izraz njegovega strogega obličja ne obeta nič dobrega.

Ni treba dolgo čakati — že se je začelo: »Za voljo božjo, kaj je z vami, gospod Turšič? Strahotno nazadujete... Spet ste važen spis zatožili!«

»Ni mogoče,« se ustraši stari pisarniški lisjak.

»Potem pa povejte, kje imate dopis tvrde Butelj & Co?«

»Na vaši mizi je,« se oddahne, »včeraj sem ga tja položil.«

Tako?... Potem bi moral biti tukaj... Menda ga niso čarovnice odnesle na Klek!«

»Dovolite,« je gospod Turšič pristopil k njegovi mizi, malo pobrskal po grmadi papirja — in že zmagoslavno vihti v desnici pogrešani spis.

Toda sitna predstojniška mrha še brca: »Kakšen red je to!... Polagajte spise tako, da jih ne bo človek iskal pri belem dnevu!... Ste razumeli?«

»Razumel, gospod ravnatelj.«

»Pa pustiva to... Kakšni pa ste bili včeraj na promenadi?«

»Kakšen?... Kakor vsak dan!«

»Ne! Vsak dan niste pijani... ampak včeraj ste ga morali imeti pošteno pod kapo... Se še spominjate, kakšne ste klatili... Mene je bilo sram, kaj si bo mislil moj znanec! Da naše podjetje ni vredno piskavega oreha, ko zaposljuje take idijotse uslužbenke!«

Staremu uradniku se orose oči. »Ne zamerite... Vaša izredna prijaznost... nepricačljiva počastitev, ki ste mi jo izkazali... me je popolnoma znešala.«

»Kakšna počastitev?... Nemara se še danes niste iztrežili?«

»Saj se gotovo še spominjate, gospod šef, je šumak obupno zakrilil z rokami, da sta me z onim gospodom vzela v sredo... Prisegam, da nisem bil pijan! Dopoldne jaz nikdar ne popijam.«

Tedaj se je pa tiranu razjasnilo obličje. »Ha-ha! Ta je pa dobra!... Počastitev!... Ha-ha!... Veste, zakaj ste hodili v sredi?... Zato, da bi vas bil on gospod... laže razumel... ker na desno o uho slabo sliši, na levo je pa, stromak, že od rojstva gluhi!«

K Turšičevim še danes hodi pomivat tista stara gospa.

In tudi v novo stanovanje, ki bi moralo imeti kopalnico, centralno kurjavo in vrt, se še ne bodo kmalu preselili.

KRIŽANKA

1	2	3	4	5	6	7
8			9		10	
			11		12	
13	14		15	16		17
		18				
19	20		21	22		
		23	24			
25	26		27			
28			29			

Vodoravno: 1. geometrična figura, 4. bajno bitje, gospoška hiša, 8. sonce (angl.), 10. ozka steza, posebno v snegu, 11. poleno, drog, 13. hlap, 15. možko ime, 18. boršč, 19. zaseda, lovna priprava, 21. hlapčija in omamljiva kemična spojina, 23. abeceda, 25. osebni zaimek, 27. agregatno stanje vode, 28. razdobje, 29. Kitajski.

Navpično: 1. č, a, 2. mineral, 5. kraj pri Ljubljani, 6. skrajšano možko ime, 9. predlog, 11. zemljepis, dopisnica, 12. posoda, 13. pravoslavni duhovnik, 14. zver, čarovni krog, 16. uzmovč, 17. blazen, 20. toskanska reka, 22. dragocena vrsta lesa, 24. oblika glagola biti, 25. predlog, 26. latinski predlog, 27. kitajska milja in znak za prvo.

Rešitev križanke od 7. septembra

Vodoravno: 1. Stritar, 7. č, 8. ž, 10. ne, 12. žar, 14. (tu), 15. gos, 17. kov, 18. Peter, 19. lud, 21. tat, 23. in, 24. Ani, 26. hi, 27. sv, 28. ri, 30. pat, 31. ena, 33. do, 34. no, 36. or, 38. rja, 40. Na(tri), 41. rok, 42. vol, 43. Ida, 45. krog, 46. hrib.

Navpično: 2. č, 3. Rež, 4. tir, 5. Al(umini), 6. Ingolič, 9. Levstik, 11. eo, 13. Anton, 14. to, 16. S. P. D., 17. krt, 20. um, 22. ah, 24. avtor, 25. Irena, 27. sad, 29. ino, 32. korak, 35. galeb, 37. ro, 39. Jud, 40. no, 43. Ig, 44. ah

NESREČEN ZENIN

»Rečem ti: ni ženske, ki bi se ne hotela poročiti.«

»Motiš se, prijatelj. Mnogo jih je, še zelo mnogo, ki nečejo nič slišati o poroki.«

»Odkod pa veš to?«

»Iz svoje izkušnje.«

Emilio Salgari:

KRALJICA KARIBOV

In že so zagledali medveda, najbrže tištega, ki se jim je bil pokazal pri močvirju; stopil je iz nekega pontedrovočnega grmovja in majaje z debelo glavo zatacal proti taborišču.

Filibustirji so se v ugnanih za ogenj, da bi lahko boljše varovali kočo. Kapitan se jim je kmalu pridružil.

Medved je nekaj časa stal pred tabornim ognjem, nato pa je mahoma pokazal podplate in zdiral nazaj v močvirje.

»Ali nisem rekel, da je strahopetec?« se je vzdaval Carmaux.

Filibustirji so se posedeli ob ognju; ko so videli, da je zver opustila svoje bojevitost namero, pa so se vrnili v objem krepilnega spanja.

Noč je potekala mirno, čeprav se je tu pa tam kak volk tuleč pritepel mimo.

O prvem svitu so znova krenili na pot vzdolž velike močvare, ki se je raztezala proti zahodu.

31. POGlavJE

Ljudžeri na Floridi

Tri dni so filibustirji korakali po pinjavih in cipresovih gozdih in mimo velikih, blatnih močvar z črno vodo, v kateri je mrgolelo aligatorjev. Četrti dan so bili brez hrane, ker niso našli niti ene užitne živali. Utaborili so se na bregu reke, ki se je vila po gozdu.

Zadnjih dvanajst ur niso bili zaužili drugega kakor prgišče stuplec, nekakšnih ve-

likih, podolgastih sliv, ki so bile sicer izvrstnega okusa, toda malo tečne in redline.

»Tu ostanemo ves dan,« je rekel gusar, videč, da se njegovi ljudje komaj še drže pokonci. »Zaliv ne more biti več daleč!«

»Da nas ne bo konec od lakote, morava iti na lov!« je Carmaux rekel črncu. »Morabitli je v tej reki kaj rib!«

»Predaleč nikar ne hodita!« je kapitan zaklical za njima. »Midva nam ta čas postavlja stredo!«

Tovariša sta se s svojima koloma, ki sta ju bila izpremenila v sulici, napotila vzdolž reke. Brskala sta po gosti travi in grmovju, v upanju, da najdeta kako živo.

Gozd, ki se je širil po obeh bregovih, ni bil samo smrekov in cipresov, ampak videl si tudi skupine kumarovcev, vrsto zelo visokih magnolij s širokim listjem in mnogoštevilnimi zelenkasto-belimi cveti, iz katerih je puhtela sladka, vijolično podobna vonjava. Kumarovci jih imenujejo zato, ker njih plodovi, ki so v zrelem stanju rdeči, z obliko in velikostjo nalikujejo kumarom. Njihov sok se uporablja za zdravilne vbrizge proti močvirni mrzlici.

Opazal si tudi veličastne, črne orehovece, visoke rododendrove grme s škrlatnimi cveti in dišeče magnolije.

Mnogostevilni ptici so ob bližanju filibustirjev prhali na vse strani, tako naglo, da jih ni bilo mogoče uloviti: plamenjaki, zeleni nenasičniki, bele čaple, race in beloglavci golobi. Vzdolž bregov so vzletavale kokeške ovratčarke in sultanke z rdečimi kljuni in očmi, škrlatnim vratnim in prsnim perjem ter turkiznobarvni krili in repi.

Glej tamle vodne kokeške!« je zaklical črnc in pokazal na večjo jato perjadi, ki

je s svojim sivim perjem nalikovala našim jerebicam. »Te so dobre za jed, prijatelji!«

»In kako pravijo tej grdi ptici, ki so je same noge? Onile, z rjavkastorednim perjem in belo pikčasto glavo?« je vprašal Carmaux.

»To je kuriaku ali kopekijun; tako ga imenujejo, ker ima kljun trd in ostre kot jekleno rezilo! Psov in lovec se otepe z njim!«

In kako je ime tištle z rdečkastozlatim perjem na hrbtu in belim na spodnji strani? Polovico repa ima črno, polovico pa rdečo — pravkar leti čez reko!«

»To je, hahamar, zelo okusna pečenka!«

»In ta zver, ki ždi na bregu reke?«

»Oho, rakun!«

»Rakun? Kaj je to?«

»Nekakšen medved!«

»Gromska strela! Že spet medved!« je zaklical Carmaux in odskočil.

»Ta ni nevaren!«

Žival, ki jo je črnc imenoval rakuna, ni bila večja od srednjega psa. Imela je šiljast smrček kakor miš, dolg, kosmat rep kakor lisica in rumenkastorjav, črnolast kožuh.

Ti medvedje, ki jih imenujejo rakune, spadajo sicer k podplatarjem, a se vendar močno razlikujejo od črnih, sivih in rjavih medvedov. Žive v gozdih, ki so bogati z vodo, in si najraje ponoči iščejo hrane. Ukvarjajo se samo z ribolovom. Mnogo ur prežijo na bregovih rek in jezer, kjer love ribe, dvoživke, rake in ličinke. Nikoli ne zaužijejo nobene hrane, ne da bi jo po nekajkrat umili.

Medvedek, ki ga je bil opazil Carmaux, si je vadil pripravljaj zajtrk.

Poleg sebe je imel kup ribic, žab in ra-

SPORT

Računi in dejanja

Svetovni rekordi v tekih v luči

Nurmijevih napovedi

Cisto drugače kakor v prvi svetovni vojni, ko je zamrlo vsako življenje po sportnih terenih po Evropi, smo v tej vojni dobi, ki je zdaj prešla že v peto leto, doživeli mnogo uspešnih mednarodnih prireditelj. Zadnji čas so se razmere v tem pogledu resda nekoliko poslabšale, toda kljub temu še zdaleka ne smemo trdit, da je sport po zaobjen, daji je zdaj glavna skrb za ohranitev tega zdravega in koristnega pokreta v glavnem prepuščena mladini. V teh okoliščinah so seveda vrhunski uspehi in sportne senzacije po mednarodnem merilu mnogo redkeje, saj ta čas v splošnem ne gre več za to, da bi sportniki in njihovi voditelji stremeli za novimi rekordi, temveč le še za to, da sportno življenje ne bo ostalo na mrtvi točki.

Poročila o novih rekordih so zadnji čas prav izredni dogodki, kar je povsem utemeljeno, saj je v Evropi le še malo držav, ki bi svojih mladih in najboljših človeških sil ne imele na raznih frontah. Kljub temu pa gre razvoj svoj pot, kar se na primer prav lepo vidi v lahki atletiki. Kjer so švedski s svojima znanima atletoma Gundarjem Haeggom in Arnom Anderssonom prav pred kratkim presenetljivo posegli v vrsto najboljših svetovnih znakov v tej sportni panogi.

Zanimivo je vedeti pri tem, da so najboljši atleti na svetu deloma že prekorčili ali pa se nevarno približali skrajnim mejam, ki jih je nekoč za teke izražal najslavnejši predstavnik te discipline, Fince Paavo Nurmi. Primerjava dejanskih uspehov z računi v naprej, ki izvirajo prav od Nurmija, kaže naslednjo sliko:

100 m: (po Nurmiju) 10.1; (zadnji svetovni rekord) 10.2 (Owens—Amerika); 200 m: 19.8; 20.3 (Owens—Amerika); 400 m: 45.4; 46.0 (Harbig—Nemčija); 800 m: 1:44.8; 1:46.6 (Harbig—Nemčija); 1000 m: 2:19.6; 2:21.5 (Harbig—Nemčija);

1500 m: 3:43.5; 3:45.8 (Haegg—Švedska); 2000 m: 5:12.5; 5:11.8 (Haegg—Švedska); 3000 m: 8:02.4; 8:01.2 (Haegg—Švedska); 5000 m: 13:57.6; 13:58.2 (Haegg—Švedska);

10.000 m: 29:35; 29:52.6 (Mäki—Finska). Gundar Haegg je torej na progah 2000 m in 3000 m že prevzel Nurmijev račun in tudi v teku na 5000 m se je močno približal najboljšim znamenik, ki so je sploh kdaj smatral za dosegljivo ta najboljši poznavalec sportnega teka. Tudi računi glede najboljšega časa na 1500 m se že močno majejo, ker je Andersson v teku na 1 miljo (1609 m) prišel na 4:02.6, kar pomeni, da bi z dobro konkurenco — to bo njegov rojak Haegg, ki se je pravkar vrnil iz Amerike in že komaj čaka na to srečo — morda tudi že prekorčil skrajno mejo po Nurmijevih napovedih. Težje kakor na dolgih progah bo izboljšati svetovne rekorde na krajših progah, ki so kljub vsemu naporem že precej dolgo nezamisljivi.

Morda bo najprej na vrsti znamenka na 1000 m, ki je v primeru z omama na 400 in 800 m še najmanj zvenčita. V ostalem pa je res, da je skrajne meje svetovnih rekordov težko določati v naprej, ker se telesne sposobnosti človeka s pogoji stopnjujejo mimo vseh računov na papirju.

1000 m: 29:35; 29:52.6 (Mäki—Finska). Gundar Haegg je torej na progah 2000 m in 3000 m že prevzel Nurmijev račun in tudi v teku na 5000 m se je močno približal najboljšim znamenik, ki so je sploh kdaj smatral za dosegljivo ta najboljši poznavalec sportnega teka. Tudi računi glede najboljšega časa na 1500 m se že močno majejo, ker je Andersson v teku na 1 miljo (1609 m) prišel na 4:02.6, kar pomeni, da bi z dobro konkurenco — to bo njegov rojak Haegg, ki se je pravkar vrnil iz Amerike in že komaj čaka na to srečo — morda tudi že prekorčil skrajno mejo po Nurmijevih napovedih. Težje kakor na dolgih progah bo izboljšati svetovne rekorde na krajših progah, ki so kljub vsemu naporem že precej dolgo nezamisljivi.

Morda bo najprej na vrsti znamenka na 1000 m, ki je v primeru z omama na 400 in 800 m še najmanj zvenčita. V ostalem pa je res, da je skrajne meje svetovnih rekordov težko določati v naprej, ker se telesne sposobnosti človeka s pogoji stopnjujejo mimo vseh računov na papirju.

1000 m: 29:35; 29:52.6 (Mäki—Finska). Gundar Haegg je torej na progah 2000 m in 3000 m že prevzel Nurmijev račun in tudi v teku na 5000 m se je močno približal najboljšim znamenik, ki so je sploh kdaj smatral za dosegljivo ta najboljši poznavalec sportnega teka. Tudi računi glede najboljšega časa na 1500 m se že močno majejo, ker je Andersson v teku na 1 miljo (1609 m) prišel na 4:02.6, kar pomeni, da bi z dobro konkurenco — to bo njegov rojak Haegg, ki se je pravkar vrnil iz Amerike in že komaj čaka na to srečo — morda tudi že prekorčil skrajno mejo po Nurmijevih napovedih. Težje kakor na dolgih progah bo izboljšati svetovne rekorde na krajših progah, ki so kljub vsemu naporem že precej dolgo nezamisljivi.

Morda bo najprej na vrsti znamenka na 1000 m, ki je v primeru z omama na 400 in 800 m še najmanj zvenčita. V ostalem pa je res, da je skrajne meje svetovnih rekordov težko določati v naprej, ker se telesne sposobnosti človeka s pogoji stopnjujejo mimo vseh računov na papirju.

1000 m: 29:35; 29:52.6 (Mäki—Finska). Gundar Haegg je torej na progah 2000 m in 3000 m že prevzel Nurmijev račun in tudi v teku na 5000 m se je močno približal najboljšim znamenik, ki so je sploh kdaj smatral za dosegljivo ta najboljši poznavalec sportnega teka. Tudi računi glede najboljšega časa na 1500 m se že močno majejo, ker je Andersson v teku na 1 miljo (1609 m) prišel na 4:02.6, kar pomeni, da bi z dobro konkurenco — to bo njegov rojak Haegg, ki se je pravkar vrnil iz Amerike in že komaj čaka na to srečo — morda tudi že prekorčil skrajno mejo po Nurmijevih napovedih. Težje kakor na dolgih progah bo izboljšati svetovne rekorde na krajših progah, ki so kljub vsemu naporem že precej dolgo nezamisljivi.

Morda bo najprej na vrsti znamenka na 1000 m, ki je v primeru z omama na 400 in 800 m še najmanj zvenčita. V ostalem pa je res, da je skrajne meje svetovnih rekordov težko določati v naprej, ker se telesne sposobnosti človeka s pogoji stopnjujejo mimo vseh računov na papirju.

1000 m: 29:35; 29:52.6 (Mäki—Finska). Gundar Haegg je torej na progah 2000 m in 3000 m že prevzel Nurmijev račun in tudi v teku na 5000 m se je močno približal najboljšim znamenik, ki so je sploh kdaj smatral za dosegljivo ta najboljši poznavalec sportnega teka. Tudi računi glede najboljšega časa na 1500 m se že močno majejo, ker je Andersson v teku na 1 miljo (1609 m) prišel na 4:02.6, kar pomeni, da bi z dobro konkurenco — to bo njegov rojak Haegg, ki se je pravkar vrnil iz Amerike in že komaj čaka na to srečo — morda tudi že prekorčil skrajno mejo po Nurmijevih napovedih. Težje kakor na dolgih progah bo izboljšati svetovne rekorde na krajših progah, ki so kljub vsemu naporem že precej dolgo nezamisljivi.

Morda bo najprej na vrsti znamenka na 1000 m, ki je v primeru z omama na 400 in 800 m še najmanj zvenčita. V ostalem pa je res, da je skrajne meje svetovnih rekordov težko določati v naprej, ker se telesne sposobnosti človeka s pogoji stopnjujejo mimo vseh računov na papirju.

1000 m: 29:35; 29:52.6 (Mäki—Finska). Gundar Haegg je torej na progah 2000 m in 3000 m že prevzel Nurmijev račun in tudi v teku na 5000 m se je močno približal najboljšim znamenik, ki so je sploh kdaj smatral za dosegljivo ta najboljši poznavalec sportnega teka. Tudi računi glede najboljšega časa na 1500 m se že močno majejo, ker je Andersson v teku na 1 miljo (1609 m) prišel